

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Aurelijos Afonassenko,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Kreditorių interesų gynyba įmonių bankroto procese pagal Lietuvos teismų
praktiką**

Vadovas: lekt. Egidijus Laužikas

Recenzentas: lekt. dr. Aurimas Brazdeikis

Vilnius, 2016

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. KREDITORIŲ INTERESŲ GYNYBOS BANKROTO PROCESĖ SAMPRATA, RAIDA, REIKŠMĖ.....	6
1.1. Bankroto, kaip kreditorių interesų gynimo procedūros, teisinio reguliavimo raida.....	6
1.2. Kreditorių interesų gynimos samprata ir reikšmė.....	11
2. KREDITORIŲ INTERESŲ GYNYBOS BŪDAI, NUMATYTI LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIAME KODEKSE.....	14
2.1. Kreditoriaus teisė ginčyti skolininko sudarytus sandorius (<i>actio Pauliana</i>).....	15
2.2. Netiesioginis ieškinys.....	21
3. KITI KREDITORIŲ TEISIŲ IR INTERESŲ GYNYBOS BŪDAI BEI JŲ APŽVALGA PAGAL LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKĄ.....	24
3.1. Bankroto administratoriaus vaidmuo kreditoriaus teisių ir interesų gynime.....	24
3.2. Teismo vaidmuo kreditorių teisių ir interesų gynime.....	33
3.2.1. Kreditorių procesinio statuso nustatymas bankroto bylos iškėlimo metu.....	39
3.2.2. Laikinių apsaugos priemonių taikymas užtikrinant kreditorių interesus.....	41
3.2.3. Kreditorių interesų gynība tyčinio bankroto atveju.....	44
3.2.4. Taikos sutartis bankroto procese.....	49
4. KREDITORIŲ INTERESŲ UŽTIKRINIMAS SUPAPRASTINTO BANKROTO PROCESO METU.....	52
IŠVADOS.....	58
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	60
SANTRAUKA.....	67

IVADAS

Temos aktualumas. Besikeičiant visuomeniniams bei ekonominiams santykiams nuo senovės Romos laikų atsiradęs skolų teisinis reguliavimas laikui bėgant stipriai keitėsi ir įgydavo vis didesnę reikšmę. Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę, pasikeitus ekonominei situacijai ir atsiradus galimybei privatiems subjektams verstis ūkine komercine veikla, natūralu, jog įvertinus tuometę daugelio verslininkų verslumo ir patirties stoką, neišvengiamas šalies ekonomikos reiškinyms buvo bankrotas.¹ Pagal Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą (toliau – ĮBI) bankrotas yra teisės aktų nustatyta tvarka pripažinta įmonės nemokumo būseną, kai siekiama šios būsenos pabaigos iš įmonės turto tenkinant kreditorių reikalavimus ir užtikrinant kreditorių ir įmonės interesų pusiausvyrą.² Žvelgiant į nūdienos įmonių bankroto situaciją, matyti, kad egzistuoja gan nemažas pradėtų bankroto procesų skaičius – 2012 m. buvo pradėtas 1401 bankroto procesas, 2013 m. – 1553, 2014 m. – 1686, o 2015 m. – 1790 pradėtų bankroto procesų.³ Akivaizdu, kad šie paskutiniųjų ketverių metų duomenys atskleidžia didėjančią, bankroto procesų skaičiaus tendenciją, kuri šio darbo kontekste suponuoja mintį apie būtinybę kuo efektyviau užtikrinti bei apginti kreditorių teises ir interesus bankroto procese.

Teismų praktikoje minima, kad vienas iš pagrindinių bankroto proceso tikslų yra užtikrinti, kad būtų patenkinti bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimai, o ir paties bankroto instituto atsiradimas lemia poreikį apsaugoti kreditorių teises ir interesus. Kreditorių pagrindinis tikslas yra visiškai patenkinti savo reikalavimus iš bankrutuojančios įmonės turto. Šio tikslo įgyvendinimui ir kreditorių interesų užtikrinimui, teisės aktuose yra numatytos kreditorių teisės, kurias kreditoriai gali įgyvendinti tiek savarankiškai, tiek per kreditorių susirinkimus, o taip pat kreditorių interesų gynymui yra svarbus teismo vaidmuo, bei bankroto administratoriaus teisės ir pareigos. Pažymėtina, kad bankroto administratoriaus vaidmuo bankroto procese yra ypatingas, kadangi būtent jis gina kreditorių interesus ir užtikrina visų kreditorių lygiateisiškumą, kuris reiškia, kad turi būti ginami ne pavienių, o visų kreditorių interesai ir reikalavimai.

---

¹KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS R.; VELIČKA R., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga:* vadovėlis. Vilnius, 2004.

²Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 31-1010.

³Bankroto ir restruktūrizavimo procesų eiga už laikotarpį 1993 - 2015-11-30, Prieiga per internetą: <http://www.bankrotodep.lt/paslaugos/duomenys-ir-analize/>

Kadangi įmonių bankrotas dažniausiai yra ne mažą laiko tarpą trunkantis procesas, ypač svarbu nuo pat bankroto proceso pradžios kuo efektyviau apsaugoti įmonės kreditorių teises, ir imtis priemonių, kad per visą bankroto procesą būtų išnaudotos visos įmanomos kreditorių interesų gynybos formos. Temos aktualumą lemia ne tik minėtas išaugęs pradėtų įmonių bankroto procesų skaičius, bet ir kintantis teisinis reguliavimas, kuris turi įtaką ir teismų praktikai nagrinėjama tema.

Darbo tikslas - išnagrinėti teismų praktiką bankroto bylose, besiremiant ja atskleisti kreditorių interesų gynybos būdus bankroto procese, kiekvieną jų išskiriant ir išanalizuojant, taip pat atskleidžiant įgyvendinimo ypatumus bei problematiką. Tikslui pasiekti yra keliami šie pagrindiniai uždaviniai:

1. Atskleisti kreditorių interesų gynybos bankroto procese istorinę bei teisinio reglamentavimo raidą ir jos reikšmę, tuo pačiu atskleidžiant kreditoriaus ir jo interesų sampratą.

2. Išnagrinėti Civiliniame kodekse pateiktus kreditorių interesų gynybos būdus, išanalizuoti kaip šie būdai yra aiškinami ir plėtojami Lietuvos teismų praktikoje, atskleisti jų taikymo ypatumus.

3. Analizuojant Lietuvos teismų praktiką, išnagrinėti kitus ĮBĮ suteikiamus kreditorių interesų gynimo būdus, atskleidžiant teismo, bankroto administratoriaus ir kitų, kreditorių interesus užtikrinančių priemonių taikymo svarbą, problematiką.

4. Atskleisti kreditorių interesų gynybos būdus ir galimybes supaprastintame bankroto procese.

Tyrimo objektas – kreditorių teisės ir interesai ir jų gynyba bankroto procese pagal Lietuvos teismų praktiką.

Tyrimo metodai. Pagrindiniai darbe naudoti metodai:

1. *Lyginamasis istorinis metodas.* Naudojantis šiuo metodu buvo siekta atskleisti kreditorių interesų gynybos bankroto procese istorinę ir teisinio reglamentavimo raidą.

2. *Analizės metodas.* Šiuo metodu buvo naudojamosi analizuojant CK, ĮBĮ teisės normas, Lietuvos teismų praktiką bei kitą specialiąją literatūrą, siekiant išsiaiškinti minėtų įstatymų teisės normų, užtikrinančių kreditorių interesų apsaugą, efektyvumą, taikymo galimybes, jų aiškinimą bei plėtojimą Lietuvos teismų praktikoje, tuo pačiu identifikuojant jų trūkumus bei taikymo problemas.

3) *Apibendrinimo metodas*. Šiuo metodu naudotasi apibendrinant išanalizuotą norminę, specialiąją medžiagą bei teismų praktiką, tuo pačiu autorei pateikiant savo įžvalgas bei išvadas.

Darbo šaltiniai. Pagrindinis šaltinis, kuriuo buvo remtasi ir kuriam buvo skiriamas didžiausias dėmesys yra Lietuvos teismų praktika bankroto bylose, kadangi pati darbo tema suponuoja poreikį šiam šaltiniui skirti bene didžiausią dėmesį. Be kita ko darbe remtasi teisės vadovėliais, monografijomis, straipsniais iš mokslinių teisės žurnalų, išskiriant bei vertinant šių šaltinių autorių požiūrį bei mintis.

1. KREDITORIŲ INTERESŲ GYNYBOS BANKROTO PROCESĖ SAMPRATA, RAIDA, REIKŠMĖ

1.1. Bankroto, kaip kreditorių interesų gynimo procedūros teisinio reguliavimo raida

Bankroto institutas gan seniai žinomas įvairiose valstybėse. Norint atsakyti į klausimą kada tiksliai pradėjo formuotis bankroto teisiniai santykiai, reikėtų įvertinti ir skirtingą mokslininkų nuomonę apie patį bankrotą, t.y. kada tam tikrus santykius, kurie susiję skolų nemokėjimu jau galime vadinti bankroto teisiniais santykiais. Pasak A. Golmsteno, tam, kad tokia analizė galėtų apsiriboti išskirtinai tik bankroto procesu, reikėtų išskirti charakteringiausias bruožas tų santykių, kuriuos vadiname bankroto procesu.⁴ Apibūdinant bankrotą kaip būdą išspręsti kelių kreditorių tarpusavio konkurenciją, atsiradusią dėl nepakankamo skolininko turto, A. Golmstenas išskyrė pagrindinius ir papildomus bankroto santykių požymius. Pagrindiniai požymiai:

- 1) skolininko turto trūkumas visų kreditorių reikalavimų patenkinimui;
- 2) keleto kreditorių buvimas;
- 3) ypatinga reikalavimų patenkinimo tvarka;

ir papildomi požymiai:

- 1)konkurso⁵ masės susiformavimas;
- 2) ypatingas skolininko turto valdymas.⁶

V. Mikuckienė⁷ apibūdinama bankroto teisinius santykius teigia, kad tai yra tokie santykiai, kurie susiklosto dėl skolininko nemokumo, kai skolininko turto nepakanka visų kreditorių reikalavimams patenkinti, taip pat su tuo susijusius teisinius santykius. Galima teigti, kad pastarųjų dviejų autorių tam tikri bankroto proceso išskiriami požymiai sutampa, t.y. skolininko turto stoka visų reikalavimų patenkinimui bei keleto kreditorių buvimas. Tačiau V. Mikuckienė papildomai išskiria dar keletą požymių: kitų teisinių santykių buvimą, t.y. santykių susiklostančių vykdant bankroto procedūras visuma, priemonės užkertančios kelią įmonių nemokumui, priemonės skirtos bankroto pasekmės sušvelninti, bei įmonių bankroto administratorių veiklos kontrolė. Manytina, kad šių

---

⁴ТЕЛЮКИНА, М.В. *Основы конкурсного права*. М.: Волтерс Клувер, 2004.

⁵Konkursu teisės teorijoje (o kaikuriose valstybėse iki šiol) buvo vadinama procedūra susijusi su bankrotu.

⁶MIKUCKIENĖ, V. Bankroto proceso samprata. *Jurisprudencija*, 2008, Nr. 7 (109), p. 31.

⁷ Ibid.

papildomų požymių išskyrimas buvo nulemtas besikeičiančio ir tobulėjančio teisinio reglamentavimo, kadangi apie santykius, susiklostančius vykdant bankroto procedūras ir įmonių administratorių veiklos kontrolę kai bankroto institutas dar tik buvo pradėjęs vystytis kalbėti būtų anksti.

Kreditorių interesų gynimo užuomazgų galime rasti civilinės teisės tradicijos ištakomis laikomoje romėnų teisėje - XII lentelių įstatymas numatė principą *partes secare*⁸ – kreditoriai turėjo teisę nužudyti nemokų skolininką ir jo kūną sukapti į dalis. Tačiau vargu ar tai galima būtų pavadinti tinkamu kreditorių teisių ir interesų gynimu, kadangi toks primityvus ir nehumaniškas elgesys veikiausiai buvo vedamas keršto jausmo nemokaus skolininko atžvilgiu, o ir turtinis kreditoriaus reikalavimas taip ir likdavo nepatenkintas. Sutinkamai su šia nuostata ir įvertinus šiuolaikinę bankroto procedūrą yra pritartina V. Teliukinos⁹ nuomonei, kad tokie santykiai negali būti vadinami bankroto santykiais; apie bankroto ištakas galima pradėti kalbėti tik tuomet, kai prieš nukreipiant išieškojimą į skolininką, skolininko turtas buvo realizuojamas ir paskirstomas kreditoriams, pareiškusiems reikalavimus. Kiek vėliau atsirado *manus iniecto* - priverstinis teismo sprendimo vykdymo procesas, kurio metu kreditorius galėjo pasiimti skolininką ir laikyti jį savo valdžioje šešiasdešimt dienų, periodiškai išvedant jį į turgų ir siūlant žmonėms apmokėti jo skolą mainais į laisvę. Tokį kreditorių interesų gynimo būdą galima būtų palyginti su dabartiniais laidavimo santykiais, kuomet laiduotojas įsipareigoja atsakyti kito asmens kreditoriui, kai asmuo už kurį laiduojama neįvykdo savo prievolės. Laikui bėgant kreditoriams buvo apribotos galimybės nukreipti išieškojimą į skolininko asmenį –buvo priimtas *Lex Poetelia Papiria* įstatymas, kuris švelnino skolininkų padėtį. Šis įstatymas draudė daryti fizinį poveikį skolininko atžvilgiu su sąlyga, kad šis prisieks nieko neslepiančis ir pats savanoriškai atiduosiantis visą turimą turtą, o taip pat įvedė aiškią ribą tarp skolininko asmens (kuris negalėjo būti kaip prievolės užtikrinimas) ir jo turto, kaip skolos užtikrinimo.¹⁰ Taip palaipsniui buvo pereinama prie skolos išieškojimo išimtinai tik iš skolininko turimo turto, dėl to po kurio laiko atsirado *missio in posesionem* institutas kaip pirminė stadija turto išieškojimo iš skolininko. Šio instituto esmė – kreditorius gavęs pretoriaus leidimą galėjo valdyti nemokaus skolininko turtą, su tikslu jį prižiūrėti ir saugoti, o taip pat su galimybe jį parduoti (*venditio bonorum*). Tokią galimybę turėjo vienas iš kreditorių, kuris buvo

---

⁸ШЕРШЕНЕВИЧ Г.Ф. Курс торгового права. Т. IV: Торговый процесс. Конкурсный процесс. Г. Москва. М.: "Статут", 2003. - 550 с. (Классика российской цивилистики.)

⁹ТЕЛЮКИНА, М.В. Основы конкурсного права. М.: Волтерс Клувер, 2004.

¹⁰КАРЕЛИНА С.А. Механизм правового регулирования отношений несостоятельности. ВолтерсКлувер, 2008. Р. 8

išrenkamas, kad vadovautų turto išpardavimui. Kiek vėliau kreditorių šiame procese pakeitė kuratorius, kuris turėjo pareigą turtą parduoti kuo pelningiau pasitelkiant *distractio bonorum* procesą – išparduodant turtą dalimis. Būtent šioje vietoje galima daryti išvadą, jog *distractio bonorum* procesas turi tam tikrų panašumų su dabartiniu bankroto procesu, kuomet vykdant varžytynes siekiama parduoti turtą kuo didesne kaina, taip sudarant galimybę geriau patenkinti kreditorių interesus. Galima teigti ir tai, kad *distractio bonorum* procese atsiradęs naujas subjektas kuratorius (*curator bonorum*), vykdęs turto realizavimą, yra dabartinio bankroto administratoriaus pirmtakas. Vis labiau vystantis kreditorių ir skolininkų santykiams, naujovių įnešė vėliau atsiradęs *cessio bonorum* procesas. Šiuo atveju, skolininkui esant nepajėgiam patenkinti visą kreditoriaus reikalavimą, pats skolininkas savanoriškai galėjo perduoti kreditoriui savo turtą (vėliau jį parduodant *venditio bonorum* tvarka), taip išvengdamas asmeninio susidorojimo, o taip pat, jeigu realizavus skolininko turtą nepakakdavo lėšų atsiskaityti su visais kreditoriais, ir ateityje skolininkas įgydavo kito turto, pretoriaus įsakymu išieškojimą buvo galima nukreipti ir į šį turtą.¹¹ Gerėjanti nemokių skolininkų padėtis neretai sąlygojo ir jų piktnaudžiavimą kreditorių atžvilgiu, kuris pasireiškėdavo turto nuslėpimu. Todėl romėnų teisei reaguojant į nesąžiningą skolininkų elgesį, buvo suformuoti du itin svarbūs kreditorių interesų gynybos būdai – *interdictum fraudatorum* ir *actio Pauliana*. Dėka *actio Pauliana* skolininko laiduotojai turėjo galimybę ginčyti skolininko veiksmus, atliktus iki vykdymo procedūros pradžios, ir pripažinti juos niekiniais. Tačiau jie turėjo įrodyti skolininko veiksmų nuostolingumą kreditoriams, turto vertės sumažėjimą ir tai, kad skolininkas atlikdamas nuostolingus veiksmus suvokė, kad tokiu būdu bus daroma žala kreditoriams. Toks gynimo būdas nebuvo galimas sąžiningų įgijėjų atžvilgiu.

Aptariant Lietuvos bankroto santykių raidą, reikėtų pažymėti, kad ji kito priklausomai nuo atitinkamų istorinių laikotarpių. Gyvuojant Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei ir jai besiplečiant slavų žemėse, svarbus teisės aktas buvo Lietuvos – Rusijos tiesa, kurio svarbiausi akcentai buvo atsakomybės už tyčinį ir neatsargų bankrotą diferencijavimas ir kreditorių reikalavimo tenkinimo eilės nustatymas. Kiti teisės aktai, kuriuose galima rasti tam tikrų bankroto santykius reguliuojančių normų yra Pirmasis, Antrasis ir Trečiasis Lietuvos statutai. Kreditorių interesų atžvilgiu išskirtinas yra Pirmasis ir Trečiasis Statutai. Pirmajame Statute įkeistas turtas buvo laikomas vieninga nedaloma visuma ir dalinis kreditoriaus pretenzijų tenkinimas buvo nepripažįstamas, todėl darytina išvada,

---

¹¹ VĖLYVIS S., VIŠINSKIS V., STAUSKIENĖ E. Pagrindinės teismo sprendimų vykdymo taisyklės romėnų teisėje. *Jurisprudencija*, 2007, Nr. 2 (92), p. 10.

kad jau tuomet įkaito turėtojas buvo laikomas privilegijuotu kreditoriumi.¹² Trečiasis Statutas skolinius santykius reguliavo plačiausiai: jame buvo numatyti keleto kreditorių konkurencijos įveikimo būdai, o taip pat buvo panaikinta asmeninė skolininko atsakomybė.

Laikotarpiu nuo 1918 metų iki 1940 metų teisiniame reguliavime būta tam tikrų ypatumų. Tą sąlygojo tuometinė Lietuvos politinė situacija, kuomet Lietuvos Tarybai paskelbus nepriklausomybę, šalia nacionalinės teisės vis dar galiojo ir kitų valstybių teisės aktai, tad natūralu, kad vieningos ir bendros teisės sistemos tuo metu nebuvo, juolab, kad ir pats bankroto procesas Lietuvoje pagal tam tikras teritorijas buvo reguliuojamas skirtingų įstatymų. Tačiau nepaisant skirtingų teisės aktų egzistavimo pastebimos tam tikros bendrybės, kaip antai nebegalinčiam išsimokėti skolininkui taikomų pasekmių ir atsakomybės buvimas: „skolininko, besiverčiančio prekyba Lietuvoje 1918 – 1940 m., sunki finansinė padėtis, kuomet jis nebegalėdavo laiku atsiskaityti su kreditoriumi, galėjo baigtis trejopai: nemokumo paskelbimu, paprastu bankrotu, piktybiniu bankrotu.“¹³ Kiekvienu atveju prioritetine tapdavo kreditorių interesų gynyba, siejama su nemokaus skolininko turto apsauga, tačiau teisinės pasekmės bei skolininko atsakomybė tiesiogiai buvo siejama su skolininko sąžiningumu ir kalte dėl to, kad jis arba jo prekybos įmonė tapo nemokūs.¹⁴ Galima pastebėti, kad jau tuometinėje bankroto teisėje buvo išskiriamas paprastas ir tyčinis bankrotas, o nemokumas buvo visiškai atskira nebegalėjimo laiku atsiskaityti su kreditoriumi pasekmė, kadangi už jį buvo taikoma civilinė atsakomybė, o už bankrotą (tiek už paprastą, tiek už tyčinį) – baudžiamoji. Išskiriamas ypatingas dėmesys ir kreditoriams - pasak J. Spaičienės kreditorių interesų apsauga buvo prioritetinė. Šio laikotarpio įstatymuose taip pat buvo nustatytos ir tam tikros bankroto bylų nagrinėjimo taisyklės, terminai, per kuriuos kreditoriai gali reikšti savo reikalavimus, o kai kuriuose įstatymuose galima įžvelgti ir greitesnio bankroto proceso skatinimo nuostatų.

Šiuo metu bankroto teisinius santykius reguliuoja ir kreditorių teises ir interesus gina ĮBĮ. Pirmoji jo redakcija buvo priimta 1992 m. – tuo metu, kai dėl ekonominės situacijos pasikeitimo bei verslininkų patirties bei žinių stokos jau buvo iškilusios įmonių nemokumo problemos. Natūralu, kad pirmasis ĮBĮ nebuvo be trūkumų – tam tikrose įstatymo nuostatose trūko tikslumo bei apibrėžtumo. Kaip pavyzdį galima pateikti šio

---

¹²KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS R.; VELIČKA R., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga:* vadovėlis. Vilnius, 2004.

¹³SPAIČIENĖ J. Paprastojo ir piktybinio bankroto teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje 1928 – 1940 metais. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 11 (89), p. 87.

¹⁴*Ibid.*

įstatymo 3 straipsnio 1 punktą, kuriame nurodyta, jog įmonės bankroto bylą teismas iškelia pagal kreditorių pareiškimus dėl pernelyg didelio įmonės įsiskolinimo. Akivaizdu, kad sąvoka „pernelyg didelis įsiskolinimas“ neatskleidžia koks konkrečiai turi būti įsiskolinimo mastas, todėl manytina, kad teismai turėjo nustatyti tam tikrus kriterijus, kuriems esant įmonė būtų pripažįstama turinti pernelyg didelį įsiskolinimą. 1997 m. buvo priimtas naujas ĮBĮ, kuriuo siekta pašalinti trūkumus bei spragas, įvedant į teisės normas daugiau aiškumo ir tikslumo, pavyzdžiui buvo tiksliai apibrėžtas reguliavimo objektas, griežčiau suformuluoti pareiškimo teismui dėl bankroto bylos iškėlimo pateikimo pagrindai, nustatyta aiškesnė bankrutuojančios įmonės administratoriaus paskyrimo tvarka bei reikalavimai jo kandidatūrai, didesnė bankrutuojančios įmonės, jos kreditorių bei trečiųjų asmenų interesų apsauga.¹⁵ 2001 m. liepos 01 d. buvo priimta nauja ĮBĮ redakcija, kuri su pakeitimais ir papildymais galioja iki šiol. Šia redakcija buvo siekiama suderinti teisės normas su Europos Sąjungos teisės aktais, naujo Civilinio kodekso ir Akcinių bendrovių įstatymo normomis, o taip pat siekta labiau patenkinti kreditorių interesus, nustatyti kreditorių reikalavimo tenkinimo eiliškumą. Atsižvelgiant į ekonomikos pokyčius, bankroto bylų ginčų pobūdį, siekį kuo geriau apginti kreditorių teises ir interesus šis įstatymas iki šiol koreguojamas ir tobulinamas. Reikšminga yra 2016 m. sausio 01 d. įsigaliojusi dvidešimt aštuntoji įstatymo redakcija¹⁶, kadangi ji numato gan nemažai įstatymo pakeitimų. Joje panaikinamas vienas iš pagrindų pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo – viešas įmonės paskelbimas arba kitoks pranešimas kreditoriui, kad įmonė negali arba neketina vykdyti įsipareigojimų; patikslinti subjektai, turintys teisę, o tam tikrais įstatymo numatytais atvejais ir pareigą, pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo (kreditorius, įmonės vadovas ar kitas asmuo pagal kompetenciją, likvidatorius); numatyta ne tik vadovo, bet ir kito asmens pagal kompetenciją pareiga kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo; įtvirtinti terminai, per kuriuos įmonei tapus nemokiai atsiranda pareiga pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo; įtvirtinta bankroto administratoriaus arba kreditoriaus, kurio kreditorinis reikalavimas sudaro daugiau kaip pusę visų kreditorinių reikalavimų sumos, teisė motyvuotu prašymu apriboti asmens teisę nuo 3 iki 5 metų eiti viešojo ir (ar) privataus juridinio asmens vadovo pareigas ar būti kolegialaus valdymo organo nariu; varžytynėse galės būti parduodamas ne tik nekilnojamas ar įkeistas turtas, o ir turtas, kurio vertė viršija 250 bazinių socialinių išmokų dydžio sumą (9,5 tūkst. eurų);

¹⁵ BIVAINIS J. Įmonių bankroto teisinis reglamentavimas. Teisės problemos. 1998, Nr. 3-4, p. 65. Iš: KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS R.; VELIČKA R., Bankroto teisė. Pirmoji knyga: vadovėlis. Vilnius, 2004.

¹⁶ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 4, 5, 8, 9, 10, 11, 23, 33 ir 36 straipsnių pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2015, Nr. 2015-17031.

administravimo išlaidų sąmata turės būti tvirtinama ir keičiama atsižvelgiant į Vyriausybės patvirtintus bankroto administravimo išlaidų rekomendacinius dydžius; administratoriaus atlyginimas bus nustatomas už visą įmonės administravimo laikotarpį, atsižvelgiant į Vyriausybės patvirtintas Atlyginimo administratoriui už bankroto administravimą nustatymo taisykles; bankroto administratorius savo iniciatyva arba priimto kreditorių susirinkimo nutarimo pagrindu turės inicijuoti ieškinį dėl žalos atlyginimo. Visos įtvirtintos nuostatos daugiau ar mažiau turi reikšmės kreditorių interesams ir jų efektyvesnei gynybai užtikrinti.

Manytina, kad šie pakeitimai turėtų užtikrinti efektyvesnį bankroto bylų nagrinėjimą ir didesnę kreditorinių reikalavimų padengimo lygį, visų pirma dėl to, kad pakeitimais yra įtvirtinta aiškesnė bankroto bylos iškėlimo tvarka nurodant terminą, per kurį atsiranda pareiga pateikti teismui pareiškimą dėl bylos iškėlimo; antra, nustačius šį terminą yra geriau užtikrinami kreditorių interesai, kadangi atsirado galimybė prisiteisti žalos atlyginimą iš vadovo ar iš kito pagal kompetenciją atsakingo asmens už šio terminą nepaisymą, trečia, šio termino atsiradimas lems dažnesnį kreditorių ir bankroto administratoriaus kreipimąsi į teismą dėl žalos atlyginimo, kadangi anksčiau nesant aiškių terminų bankroto bylos inicijavimui kreditoriai ir bankroto administratoriai vengdavo kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo, ketvirta, nustačius, kad varžytynėse galės būti parduodamas ne tik nekilnojamas ar įkeistas, o ir didelės vertės turtas kurio vertė viršija 250 bazinių socialinių išmokų dydį, kreditoriai turės didesnes galimybes patenkinti savo reikalavimus.

1.2 Kreditorių interesų gynybos samprata ir reikšmė

Bankroto procese egzistuoja keletas pagrindinių subjektų: skolininkas, kreditorius, teismas bei bankroto administratorius. Tai yra pagrindiniai subjektai bankroto procese, be kurių jis taptų tiesiog neįmanomas. Tačiau bene svarbiausias subjektas visgi yra skolininko (t.y. bankrutuojančios įmonės) kreditorius, kurio pagrindinis tikslas bankroto byloje yra patenkinti savo kreditorinius reikalavimus. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) atskleisdamas bankroto proceso paskirtį ir tikslą pabrėžė, kad būtina per įstatyme nustatytą bankroto procedūrų vykdymą užtikrinti, kad būtų visiškai arba iš dalies patenkinti įrodymais pagrįsti bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimai ir

apsaugoti bankrutuojančios įmonės interesus.¹⁷ Taigi norint atskleisti kreditorių interesų gynybos sampratą, pirmiausia būtų tikslinga atskleisti ir paties kreditoriaus ir jo reikalavimų sampratą, kaip vieną iš bankroto proceso tikslų sudedamųjų.

LAT yra pabrėžęs, kad kreditorius yra viena iš svarbiausių bankroto proceso figūrų, juo gali būti fizinis arba juridinis asmuo, turintis teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievoles ir įsipareigojimus. Tokia kreditoriaus samprata atitinka prievoliniuose santykiuose vartojamą kreditoriaus sąvoką, kur kreditoriumi laikomas asmuo, turintis subjektinę teisę reikalauti, kad skolininkas jo naudai atliktų tam tikrus veiksmus arba susilaikytų nuo jų atlikimo.¹⁸ Kreditoriai yra asmenys, turintys teisę reikšti reikalavimą įmonei skolininkei, kas reiškia, kad tokią teisę turi tik tokie asmenys, kuriuos su įmone sieja prievoliniai santykiai. Dėl šios priežasties, o taip pat ir dėl dažniausiai didelio kreditorių skaičiaus bankroto procese, kreditorius, kaip ekonominį suinteresuotumą turintis subjektas laikomas vienu svarbiausių. ĮBĮ 3 straipsnis detalizuoja kreditoriaus sampratą, pateikdamas pavyzdinį, bet nebaigtinį kreditorių sąrašą:

- 1) mokesčių, valstybinio socialinio draudimo įmokų bei privalomojo sveikatos draudimo įmokų nemokėjimo atveju – valstybės institucijos, įpareigtos juos surinkti;
- 2) darbo užmokesčio nemokėjimo ir dėl darbo santykių atsiradusios žalos neatlyginimo atveju – įmonės darbuotojai (jų įpėdiniai);
- 3) žalos atlyginimo prievolės dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga perėjimo valstybei Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinojo įstatymo nustatytais atvejais – Vyriausybės įgaliota institucija;
- 4) paskolų, suteiktų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų, ir paskolų, gautų su valstybės garantija, negrąžinimo atveju – Finansų ministerija;
- 5) nesumokėjimo už parduotus žemės ūkio produktus atveju – žemės ūkio veiklos subjektai, kaip jie apibrėžti Lietuvos Respublikos žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatyme;
- 6) iš Europos Sąjungos lėšų suteiktos paramos negrąžinimo atveju – valstybės institucijos, administruojančios Europos Sąjungos lėšas;

---

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos kasacinį skundą, bylos Nr. 3K-3-354-969/2015, kat. 40.2; 94.2.1; 126.5.

¹⁸KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS R.; VELIČKA R., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga*: vadovėlis. Vilnius, 2009.

7) kiti kreditoriai.

Toks ĮBĮ numatytas kreditorių išskirstymas leidžia daryti išvadą, kad kreditoriaus reikalavimai gali kilti iš bet kokių teisinių prievolių santykių. Kreditoriais gali būti fiziniai ir juridiniai asmenys, turintys turtinio pobūdžio reikalavimo teisę įmonei skolininkei, kad ši įvykdytų savo prievolės ir įsipareigojimus kreditoriui. Būtent turtinio pobūdžio reikalavimo teisė yra vienas iš pagrindinių kreditorių interesų, kuriuos jis bankroto procese siekia patenkinti. Pagal savo turinį, turtinio pobūdžio reikalavimo teisė reiškia, kad kreditorius turi teisę gauti pinigų, prekių ar paslaugų, kurios gali būti įvertintos pinigais.¹⁹ Antai Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT), vienoje iš savo nutarčių yra pasisakęs, kad kreditoriaus teisinė galimybė pareikšti ne tik piniginio pobūdžio, bet ir kitokius turtinius reikalavimus, turi būti suteikiama, nes jos nesuteikus, į bankrutuojančios įmonės turto masę gali patekti ir jai nepriklausantis daiktas.²⁰ Todėl nors ĮBĮ ir nėra aiškiai nurodyta kreditoriaus reikalavimo sąvoka, remiantis teismų praktika, galima teigti, jog kreditoriaus reikalavimas apima ne tik piniginio pobūdžio reikalavimus kaip kad yra įprasta manyti, bet ir kitus turtinius reikalavimus, kurie gali būti išreikšti pinigine verte.

Kreditoriui besikreipiant į teismą su prašymu iškelti bankroto bylą įmonei, kreditoriumi yra laikomas asmuo, kuris turi vykdytiną reikalavimo teisę į įmonę. Reikalavimo vykdytinumas reiškia, kad įmonės skolininkės prievolė kreditoriui turi būti:

- 1) galiojanti;
- 2) nepasibaigusi įstatymo numatytais prievolių pasibaigimo pagrindais;
- 3) suėjęs šios prievolės įvykdymo terminas.

Tačiau kita situacija yra galima tuomet, kai įmonei jau yra iškelta bankroto byla. Pagal ĮBĮ 16 str. yra laikoma, kad nuo bankroto bylos iškėlimo dienos visi bankrutuojančios įmonės skolų mokėjimo terminai yra pasibaigę. Ši įstatymo nuostata užtikrina vienodą visų kreditorių interesų apsaugą, nes įgalina nuo bankroto bylos iškėlimo momento įstoti į bylą ir reikšti savo reikalavimus bankrutuojančiai įmonei ir tuos kreditorius, kuriems iki bylos iškėlimo skolų mokėjimo terminai faktiškai dar buvo nesuėję²¹, o taip pat svarbi tuo aspektu, kad yra fiksuojama įmonės skolų sudėtis ir apimtis, susidaranti dėl bankroto

¹⁹KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS R.; VELIČKA R., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga:* vadovėlis. Vilnius, 2004.

²⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. birželio 7 d. nutartis *civilinėje byloje R. B. v. BUAB „Eudanas“*, bylos Nr. 3K-3-261/2011.

²¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2001 gruodžio mėn. 21 d. nutarimas Nr. 33, „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose“, Teismų praktika 16.

bylos iškėlimo.²² Minėtoje nuostatoje yra racijos, kadangi tam, kad būtų tinkamai apginti kreditorių interesai yra būtina tiksliai apibrėžti kiekvieno kreditoriaus reikalavimo apimtį.

Norint pasiekti bankroto procesui keliamą tikslą – visišką arba dalinį kreditorių reikalavimų patenkinimą, kuris, autorės nuomone, laikytinas pirmaeilium kreditorių interesu, reikia nustatyti kokiomis priemonėmis šis tikslas bus įgyvendinimas. Šio tikslo įgyvendinimui yra svarbūs Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse²³ (toliau – CK) numatyti kreditorių interesų gynimo būdai, ĮBĮ numatytos kreditorių teisės, kurias jie įgyvendina atskirai arba veikdami per kreditorių susirinkimą, bankroto administratoriaus teisių ir pareigų visuma ginant kreditorių interesus, teismo vaidmuo ir praktika bankroto bylų kontekste. Tik efektyvus kreditorių teisių, bankroto administratoriaus teisių ir pareigų įgyvendinimas, teismo aktyvumas bankroto proceso metu užtikrina maksimalią kreditorių interesų apsaugą. Todėl kreditorių interesų gynimo samprata yra tiesiogiai susijusi su minėtų subjektų teisių bei pareigų įgyvendinimu, bei įstatymo įtvirtintais ir teismų praktikoje plėtojama gynybos būdais, kurie toliau šiame darbe ir bus analizuojami.

2. KREDITORIŲ INTERESŲ GYNYBOS BŪDAI, NUMATYTI LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIAME KODEKSE

Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (toliau – LR CK) kreditorių interesų gynimui yra skirtas IV skyrius, kuriame nurodyti specialūs kreditorių interesų gynimo būdai – *actio Pauliana* (LR CK), netiesioginis ieškinys (LR CK 6.68 str.) ir sulaikymo teisė (LR CK 6.69 str.). Darbe bus analizuojami tik du pirmieji teisių gynimo būdai, kadangi sulaikymo teisė dėl savo pritaikomumo bankroto procese būtų sunkiai įsivaizduojama - sulaikymo teisė kaip kreditorių interesų gynimo būdas paprastai yra tik priemonė kreditoriui „paskatinti“ skolininką patenkinti jo reikalavimą, nes kreditorius iš esmės negali sulaikyto daikto parduoti ir išsieškoti iš jo skolą²⁴, o štai bankroto procese įmonės turimas turtas turi būti realizuojamas siekiant visų kreditorių reikalavimų patenkinimo. Šis kreditorių interesų gynimo būdas plačiau naudojamas sutartiniuose, o ne bankroto teisiniuose santykiuose, todėl darbe nebus aptartinas.

---

²²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinė sesija. 2011 m. gruodžio 21 d. nutarimas civilinėje byloje AB DNB bankas v. A. J., S. J., bylos Nr. 3K-P-537/2011.

²³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.

²⁴ AMBRASIENĖ D., CIRTAUTIENĖ S. Specialūs kreditorių interesų gynimo būdai sutartiniuose santykiuose. *Jurisprudencija*, 2003 m., Nr. 37(29), p.57.

2.1. Kreditoriaus teisė ginčyti skolininko sudarytus sandorius (*actio Pauliana*)

Kaip ir minėta darbo pradžioje, romėnų teisėje atsiradęs Pauliano ieškinys iki šiandien išliko aktualiu ir bene plačiausiai naudojamu tarp kreditorių. Šio instituto įtvirtinimą LR CK sąlygojo būtinybė apsaugoti kreditorių interesus nuo nesąžiningų skolininkų, kuomet šie norėdami išvengti reikalavimų patenkinimo kreditoriams sudarydavo sandorius, kurie akivaizdžiai pažeidžia kreditorių interesus. Šis specialus kreditorių interesų gynimo būdas be kita ko yra susijęs ir su sutarčių laisvės principo ribojimu, kuriuo siekiama sukontroliuoti skolininko piktnaudžiavimą savo teisėmis, sudarant nebūtinus ir kreditorių interesus pažeidžiančius sandorius. Pauliano ieškinys išsiskiria iš kitų kreditorių teisių gynimo būdų, kadangi jis skirtas ginti kreditorių nuo nesąžiningų skolininko veiksmų, kuriais mažinamas skolininko mokumas ir kartu kreditoriaus galimybė gauti visišką savo reikalavimo patenkinimą. LAT yra pasisakęs, kad šio instituto paskirtis yra kompensuojamoji - skolininko sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu nėra pagrindinis šio ieškinio tikslas, o tik priemonė atkurti skolininko sudarytu sandoriu pažeistą jo mokumą ir sugrąžinti skolininką į ankstesnę turtinę padėtį, kad kreditorius galėtų patenkinti savo reikalavimą.²⁵

LR CK 6.66 str. yra įtvirtinta norma, kad kreditorius turi teisę ginčyti skolininko sudarytus sandorius, kurių pastarasis sudaryti neprivalėjo, jeigu šie sandoriai pažeidžia kreditoriaus teises, o skolininkas apie tai žinojo ar turėjo žinoti. Sandoris pripažįstamas pažeidžiančiu kreditoriaus teises, jeigu dėl jo skolininkas tampa nemokus arba būdamas nemokus suteikia pirmenybę kitam kreditoriui, arba kitaip pažeidžiamos kreditoriaus teisės. Norint pateikti Pauliano ieškinį turi egzistuoti tam tikros sąlygos²⁶:

1) kreditorius turi turėti neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę. Ši *actio Pauliana* patenkinimo sąlyga reiškia, kad kreditorius privalo įrodyti turintis neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę skolininkui, sudariusiam *actio Pauliana* pagrindu ginčijamą sandorį.²⁷ Šios sąlygos įrodymui svarbu yra nustatyti tarp kreditoriaus ir skolininko esančios prievolės atsiradimo momentą, kuris sutartiniuose santykiuose dažniausiai pasireiškia sutarties sudarymu. LAT apibendrinamas Pauliano ieškinio instituto taikymą

²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje D. B. K. v. UAB „Amžiaus projektas“, BUAB „Milnesta“, bylos Nr. 3K-3-617-611/2015, kategorijos: 2.5.1.6.1; 2.5.7; 2.5.8.4; 2.3.4.5.4; 3.2.4.11 (S).

²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl *actio Pauliana*, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga. *Teismų praktika*, 2008, Nr. 29.

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gegužės 10 d. nutartis, civilinėje byloje pagal ieškovės S. D., atstovaujamos atstovės pagal įstatymą D. D., kasacinį skundą, bylos Nr. 3K-3-155/2013, kat. 34.5; 35.6.1; 99.1.1; 99.7(S).

ir jo sąlygas yra pažymėjęs, kad ir neįvykdytos kreditavimo sutarties pateikimas iš esmės yra pakankamas pagrindas pirmajai *actio Pauliana* sąlygai - kreditoriaus reikalavimo teisei – patvirtinti.²⁸

2) *ginčijamas sandoris turi pažeisti kreditoriaus teises*. Pagal LR CK 6.66 str. 1 d. sandoris yra laikomas pažeidusiu kreditoriaus teises, jeigu skolininkas tampa nemokiu, būdamas nemokus suteikia pirmenybę kitam kreditoriui, arba kitaip pažeidžiamos kreditoriaus teisės. Tad nemokumo ir pirmenybės kitam kreditoriui suteikimas nėra vieninteliai atvejai, teismas pagal konkrečios bylos faktines aplinkybes turi vertinti ar yra pažeidžiami kreditoriaus teisės ir interesai. Kreditoriaus teises gali pažeisti sandoriai, kurie nors ir nesukėlė bendro skolininko nemokumo, tačiau sumažino turto, į kurį gali būti nukreipiamas išieškojimas, vertę, ir sumažėjusios vertės turto neužtenka kreditoriaus finansiniams reikalavimams patenkinti. Kreditoriaus teisių pažeidimui konstatuoti neprivalo būti įrodytas skolininko nemokumas dėl jo sudaryto ginčijamo sandorio, pakanka įrodyti tai, kad ginčijamu sandoriu iš likusio skolininko turto nepakanka atsiskaityti su kreditoriumi arba nors skolininkas, perleidęs turtą, ir netapo nemokus, tačiau gerokai sumažino savo turtą ir sudarė realią grėsmę, kad jo įsipareigojimai nebus tinkamai įvykdyti.²⁹

3) *nėra suėjęs vienerių metų ieškinio senaties terminas*. Ši nuostata reiškia, kad ieškinį dėl skolininko sandorio pripažinimo negaliojančiu pagal LR CK 6.66 str. 1 d. kreditorius turi pareikšti per vienerius metus. Šio termino eigos pradžia nustatoma nuo tos dienos, kurią kreditorius sužinojo arba turėjo sužinoti apie kreditoriaus teises pažeidžiantį sandorį. Kai ieškinį ketina pareikšti bankroto administratorius, ieškinio senatis pradeda skaičiuoti nuo dokumentų apie įmonės sandorių sudarymą gavimo dienos. Šioje vietoje svarbu pažymėti, kad ieškinio senaties termino eigos pradžios momentas nesutampa. Iš dalies šis momentas yra naudingas kreditoriams, kadangi tuo atveju, jei kuris nors kreditorius, norintis ginčyti sudarytą sandorį senaties teminą praleistų, ieškinį dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu visuomet galės pareikšti bankroto administratorius.

4) *skolininkas neprivalėjo sudaryti ginčijamo sandorio*. Ši sąlyga yra suprantama kaip teisinės prievolės sudaryti sandorį neturėjimas. Prievolė sudaryti sandorį gali atsirasti įstatymo pagrindu (viešojo pirkimo sutartys (CK 6.380 straipsnis), energijos pirkimo–pardavimo sutartys (CK 6.383 straipsnis) ir pan.), teismo sprendimo pagrindu, iš

---

²⁸Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinė sesija. 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas, priimtas civilinėje byloje Nr. 3K-P-311/2012.

²⁹Šiaulių apygardos teismas. 2015 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Medicinos bankas“ v. J. L., M. L., ir V.L., bylos Nr. e2A-593-372/2015.

skolininko vienašališko įsipareigojimo, ikisutartinių santykių, viešo konkurso ir kitų imperatyvų. Teismas formuodamas praktiką *actio Pauliana* ieškinio taikymui, yra pasisakęs, kad tam tikrais atvejais privalomumas skolininkui sudaryti sandorį gali kilti ir dėl tam tikrų faktinių aplinkybių, kurias kiekvienu konkrečiu atveju įvertina teismas. Dėl to, sprendžiant dėl sandorio sudaryto privalomo pobūdžio, yra svarbu byloje tinkamai nustatyti ir įvertinti faktines aplinkybes. Teismas konkrečiu atveju turi nustatyti ir vertinti sandorio sudarymo momentą ir tikslą, taip pat ar apie tokio sandorio sudarymą ir tikslus žinojo kreditorius, ar šį sandorį buvo būtina sudaryti tam, kad būtų įvykdytos kitų sutarčių sąlygos ir visiškai atsiskaityta su kreditoriumi, ar nebuvo galimybės reikalavimų, kylančių iš kitų sutarčių, įvykdymui užtikrinti įkeistą turtą ir pan. Paminėtina ir viena iš LAT nutarčių³⁰. Šioje situacijoje bankroto administratorius kreipėsi į teismą ir prašė pripažinti su atsakovu sudarytas pastatų ir įrenginių pirkimo- pardavimo bei skolos padengimo turto sutartis, kadangi jų sudarymo metu įmonė realiai buvo nemoki, sandoriais pažeidė kitų kreditorių interesus. Pirmosios instancijos teismas teigė, jog sutartimi buvo siekiama padengti didelę skolą už elektros energiją atsakovui AB „Rytų skirstomieji tinklai“ ir tokiu būdu toliau gauti elektros energiją, būtiną tolesnei įmonės veiklai, o atsakovui gauti nors dalinį kreditoriaus reikalavimo patenkinimą. Sprendžiant, ar šių sutarčių sudarymas buvo privalomas, kaip reikšmingos buvo vertinamos tos aplinkybės, jog: pirma, įmonei prieš sudarant minėtus sandorius buvo atliktas auditas, išvadoje nurodant, kad tolesnė įmonės ūkinė veikla priklauso nuo nekilnojamojo turto pardavimų ir sėkmingų derybų dėl papildomo finansavimo, antra, buvo priimti Vyriausybės nutarimai, kuriais įmonė buvo įpareigota derėtis su kitais kreditoriais dėl geresnių atsiskaitymų už patiektą produkciją ir suteiktas paslaugas, trečia, Lietuvos Respublikos ūkio ministerijoje vykusio susirinkimo metu buvo priimtas sprendimas nurašyti 185 740,40 Lt delspinigių. LAT šias aplinkybes pripažino kaip pakankamas, sudarytus sandorius pripažinti privalomais. Skolininkas esant šioms aplinkybėms sudarydamas ginčijamą sandorį elgėsi atitinkdamas protingo asmens elgesio standartą ir veikė skolininko kreditorių interesais, kadangi atsiradus galimybei įmonei toliau tęsti veiklą išvengus bankroto, įmonė sieks atsiskaityti ir su kitais kreditoriais. Vertinant šiuos argumentus, iš dalies galima būtų pritarti teismo pozicijai, bet vis dėlto manytina, kad sandorių privalomumas, įtakotas tam tikrų faktinių aplinkybių ne visuomet gali garantuoti tai, kad įmonė iš tikrųjų išvengs bankroto bylos iškėlimo ateityje, galų gale ir atsiskaitymo su visais įmonės kreditoriais, kadangi nėra žinoma, ar įmonė turinti nemažų skolų, ateityje bus pajėgi atsitiesti ir toliau sėkmingai vykdyti savo veiklą.

---

³⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje AB „Alytaus tekstilė“ v. AB „Rytų skirstomieji tinklai“, bylos Nr. 3K-3-485/2010.

Todėl tokių sandorių pripažinimas privalomais tam tikra prasme likusius įmonės kreditorius palieka nežinomybėje, kas jų atžvilgiu yra išties nepalanku.

5) *skolininkas buvo nesąžiningas, nes žinojo ar turėjo žinoti, kad sudaromas sandoris pažeis kreditoriaus teises.* Čia vertėtų pažymėti nesąžiningumo prezumpciją, numatytą CK 6.67 straipsnyje, kuri yra išimtis civilinėje teisėje. Nesąžiningumo prezumpcija ginčijant skolininko sudarytus ir kreditoriaus interesus pažeidžiančius sandorius numatyta neatsitiktinai, kadangi ši prezumpcija ypatingai palengvina kreditoriaus padėtį – įrodinėti skolininko, o atlygintino sandorio atveju ir trečiosios šalies nesąžiningumą kreditoriui būtų pernelyg sunku, todėl minėtame straipsnyje yra nurodyti atvejai, kuomet abi sandorio šalys yra laikomos nesąžiningomis. CK 6.67 straipsnyje įtvirtintų nesąžiningumo atvejų sąrašas yra baigtinis. Nesant nei vienam iš nesąžiningumo prezumpcijos numatytų atvejų, kreditorius skolininko nesąžiningumą gali įrodinėti per skolininko žinojimą ar turėjimą žinoti, kad sudaromas sandoris pažeidžia kreditoriaus interesus. „Žinojimas“ suprantamas kaip asmens turėjimas tam tikrų duomenų, o „turėjimas žinoti“ aiškinamas kaip asmens pareiga veikti aktyviai, pareiga pasidomėti, todėl nepagrįstas neveikimas vertinamas kaip nesąžiningas elgesys. LAT vienoje iš savo nutarčių yra pateikęs skolininko „žinojimo“ pavyzdį: „vertinant ieškovo, kaip skolininko, sąžiningumą pagal pirmiau nurodytus kriterijus, konstatuotina, kad jis, sudarydamas ginčijamą atlygintinį sandorį, žinojo apie iš įstatymo kylančios mokestinės prievolės vykdymo terminų pasibaigimą, t. y. apie vykdytiną mokestinę prievolę, tačiau nepaisydamas kreditoriaus interesų sudarė sandorį su trečiuoju asmeniu – atsakovu šioje byloje, taigi veikė pažeisdamas sąžiningumo imperatyvą.“³¹ Taigi žinojimu yra pripažįstamas skolininko žinojimas apie turimus skolinius įsipareigojimus. Kaip pagal CK 6.66 straipsnį turėtų pasireikšti skolininko turėjimas žinoti, kad sandoris pažeis kreditoriaus interesus, yra sunku pasakyti, kadangi daugelyje atveju skolininkai visuomet žino apie savo finansinius įsipareigojimus kreditoriams. Manytina, kad „turėjimu žinoti“ turėtų būti pripažįstami tokie atvejai, kuomet skolininkas, atitikdamas protingo ir apdairaus žmogaus standartą ir žinodamas savo skolinius įsipareigojimus kreditoriams, turi numanyti, kad tokių sandorių sudarymas padidins jo nemokumą ir sukels neigiamų padarinių skolininko kreditoriams.

6) *trečiasis asmuo, sudaręs su skolininku atlygintinį dvišalį sandorį, buvo nesąžiningas.* Šią aplinkybę taip pat būtina įrodyti norint taikyti Pauliano ieškinį, kadangi

---

³¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Vikata ir Ko“ v. UAB „Daisruna ir Ko“, bylos Nr. 3K-3-361/2009.

nesąžiningumas turi būti tiek iš skolininko, tiek iš trečiojo asmens pusės. Neatlygintino sandorio atveju trečiojo asmens nesąžiningumas nėra nustatinėjamas. Kaip ir skolininko, taip ir trečiojo asmens atveju, asmuo laikomas nesąžiningu jei žinojo ar turėjo žinoti apie tai, kad sudaromas sandoris pažeis kreditorių interesus. Čia kreditoriams kartais gali kilti ir sunkumų, kadangi trečiojo asmens nesąžiningumas ne visuomet gali būti aiškiai išreikštas. Trečiasis asmuo, sudarydamas sandorį turi pareigą jam prieinamomis priemonėmis pasidomėti ar asmuo, su kuriuo sudaromas sandoris neturi kreditorių, ir ar nebus pažeisti jų teisės ir interesai, o taip pat ar toks sandoris sukels arba sustiprins skolininko nemokumą. Todėl kreditorius turi įrodyti, kad trečiasis asmuo visiškai šios pareigos nevykdė. Teismai praktikoje dažnai akcentuoja ir verslininko, kaip vienos iš sandorių šalies statusą, ir teigia, kad svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, ar sandoris yra sudaromas tarp verslininkų, kadangi verslininko, kaip subjekto, nuolat sudarančio jo veiklai užtikrinti būtinus sandorius, statusas sustiprina reikalavimą domėtis kita sandorio šalimi, jos turtine padėtimi, kiek normaliai reikia sandoriui sudaryti nepažeidžiant įstatymų, siekiant, kad sandoriu nebūtų pažeistos kitų asmenų teisės ir interesai, kad sandoris užtikrintų stabilius santykius.³² Taigi, galima sakyti, kad kreditorių įrodinėjimo našta yra kiek palengvinama, kuomet sandorį sudarantis trečiasis asmuo yra verslininkas. CK 6.67 straipsnyje įtvirtinti nesąžiningumo prezumpcijos atvejai yra taikomi ir tretiesiems asmenims, sudarantiems sandorius, ir kaip minėta jų sąrašas yra baigtinis. Paminėtini yra CK 6.67 straipsnio pirmame ir antrame punkte nurodyti nesąžiningumo prezumpcijos atvejai. Juose nustatyta, kad sandorio šalys yra nesąžiningos, jei sandorį skolininkas sudarė su savo sutuoktiniu, vaikais, tėvais ar kitais artimaisiais giminaičiais. Šie subjektai yra įvardijami ir CK 6.67 straipsnio 2, 3, 6, 7 punktuose, ir jiems visiems yra taikoma artimojo giminaičio sąvoka taip kaip ji aiškinama pagal CK 3.135 straipsnį. Lietuvos apeliacinis teismas vienoje civilinėje byloje nagrinėjo atvejį kur sandorio šalys buvo pripažintos nesąžiningomis, nors sandoris buvo sudaromas tarp skolininko ir jo sutuoktinės motinos. Čia teismas teigė, kad teisinių prielaidų tiesioginiam CK 6.67 straipsnio 1 ar 2 punktų taikymui neižvelgė, kadangi pagal įstatymą sutuoktinio (ar buvusio sutuoktinio) motina nėra juridinio asmens valdymo organo artimasis giminaitis (CK 3.135 str.), tačiau byloje pakanka duomenų, liudijančių apie jos nesąžiningumą.³³ Taigi, darytina išvada, kad kreditorius kiekvienu atveju turi pasinaudoti nesąžiningumo prezumpcijų atvejais, ir jeigu, formaliai nėra įmanoma jų pritaikyti, tuomet bandyti teikti

---

³² Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Kelio transportas“ v. UAB „Kelias, bylos Nr. 2A-591/2014.

³³ Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje L. J., BUAB „Langvesta“ v. E.E., A. P., A. K., bylos Nr. 2A-574/2014.

kuo daugiau įrodymų ir duomenų, kurie sudarytų pagrindą pripažinti sandorį sudariusį trečiąjį asmenį nesąžiningu, tuo pačiu paneigiant civilinėje teisėje įtvirtintą sąžiningumo prezumpciją.

7) kreditoriaus reikalavimas nukreipiamas į perleistą pagal ginčijamą sandorį turtą (ar jo vertę) tiek, kiek būtina šiam reikalavimui patenkinti. Kadangi kalbame apie kreditorių interesų gynimą bankroto procese, šios sąlygos taikymas kiek skiriasi nuo įprastinio civilinio proceso. Nuginčijus sandorį, vieno kreditoriaus reikalavimų tenkinimas pažeistų bankroto procese galiojantį kreditorių lygiateisiškumo principą. Todėl į perleistą pagal ginčijamą sandorį turtą negali būti nukreipiamas tik *actio Pauliana* ieškinį pateikusių kreditoriaus reikalavimas: CK 6.66 straipsnyje numatytos nuostatos turi būti taikomos kartu su ĮBĮ 35 straipsnio nuostatomis, kuriose įtvirtinta kreditorių reikalavimų tenkinimo tvarka. Kadangi kreditorius, įgyvendindamas specialioje ĮBĮ normoje (ĮBĮ 21 straipsnio 2 dalies 3 punkte) jam suteiktą teisę, dėl iškeltos bankroto bylos pareiškia ieškinį, kuriuo ginčija įmonės sudarytus sandorius, tokiu ieškiniu, nors jis ir turtinis, ginamos ne ieškinį pareiškusių, o visų kreditorių teisės, nes restitucijos atveju turtas yra grąžinamas į bankrutuojančios įmonės bendrą turto masę ir panaudojamas visų kreditorių reikalavimams proporcingai tenkinti Įmonių bankroto įstatymo nustatyta tvarka.³⁴ Taigi CK 6.66 straipsnio 4 dalyje numatytos teisinės pasekmės yra netaikomos – bankroto proceso metu *actio Pauliana* institutas gina ne vieno, o visų kreditorių interesus.

Apibendrinant galima pasakyti, kad kreditoriui, norinčiam nugincyti skolininko sudarytą sandorį *actio Pauliana* ieškinio pagrindu, teks įrodyti nemažai sąlygų. Vienos iš problematiškiausių, manytina, yra skolininko ir trečiojo asmens nesąžiningumo įrodymas, kadangi sąžiningumo samprata remiasi tiek į objektyvųjį, tiek į subjektyvųjį kriterijus: objektyviai sąžiningumas pasireiškia žmogaus elgesiu, atitinkančiu protingumo ir teisingumo principų reikalavimus, o subjektyviai asmens sąžiningumą atskleidžia asmens situacijos suvokimas ir vertinimas. Todėl kiekvienu atveju vertinant asmens sąžiningumą reikia atsižvelgti į abu šiuos kriterijus. Kreditoriaus įrodinėjimo našta palengvina CK 6.67 straipsnyje numatyta sąžiningumo prezumpcija, teismų išaiškinimai dėl skolininko ir trečiojo asmens „žinojimo“ ir „turėjimo žinoti“ sampratų, o taip pat teismo suformuota pozicija, dėl verslininko sustiprinto reikalavimo domėtis kita sandorio šalimi.

---

³⁴ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2014 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vaidora“ v. UAB „Mabilta“, UAB Sveikatos centras „Sanvita“, UAB „Vilniaus bakalėja“ ir A. K., bylos Nr. 3K-3-429/2014.

2.2. Netiesioginis ieškinys

CK nuo 2000 m. įtvirtino naują kreditorių teisių ir interesų gynimo būdą – netiesioginį ieškinį. Pagal šį ieškinį, kreditorius, turintis neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę skolininkui, turi teisę priverstinai įgyvendinti skolininko teises pareikšdamas ieškinį skolininko vardu, jeigu skolininkas pats šių teisių neįgyvendina arba atsisako tai daryti ir dėl to pažeidžia kreditoriaus interesus (CK 6.68 straipsnio 1 d.). Todėl šio ieškinio paskirtis – apsaugoti kreditorių nuo nesąžiningo skolininko neveikimo tais atvejais, kai skolininkas nesuinteresuotas įgyvendinti savo teises į trečiąjį asmenį ir ginti savo interesus.³⁵ Skolininko nesuinteresuotumas ir neveikimas dažnu atveju gali būti grindžiamas siekimu išvengti vykdyti prievolę kreditoriui, todėl pasinaudodamas šiuo ieškiniu kreditorius pradeda aktyviai veikti, pareikšdamas reikalavimą skolininko skolininkui ir tokiu būdu gina savo bei kitų kreditorių interesus. Todėl tokiose situacijose, kuomet skolininkas realaus turto neturi, tačiau yra žinoma, kad kituose santykiuose jis yra kreditorius ir turi reikalavimo teisę į savo skolininką, šis netiesioginio ieškinio institutas gali ypatingai pasitarnauti kreditorių interesų gynimui. Tam, kad netiesioginis ieškinys galėtų būti pareikštas turi egzistuoti tam tikros sąlygos:

1) *kreditorius turi turėti neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę skolininkui.* Kitaip tariant skolininko prievolė kreditoriui turi būti galiojanti, jos terminas suėjęs, ir ši prievolė turi būti nepasibaigusi įstatymų nustatytais prievolių pasibaigimo pagrindais. Negalimas šio ieškinio pareiškimas ir tuomet, kai skolininkas ginčija kreditoriaus reikalavimo teisę teisme, jeigu nėra suėjęs atidedamasis, ar naikinamasis terminas, o taip pat, jeigu nėra atsiradusi atidedamoji sąlyga. Įprastiniame civiliniame procese nėra reikalaujama, kad kreditoriaus reikalavimo neabejotinumą būtų patvirtinęs teismas, todėl jei nekyla kreditoriaus ir skolininko ginčo dėl kreditoriaus reikalavimo teisės galiojimo, laikytina, kad kreditoriaus teisė yra neabejotina.³⁶ Tačiau bankroto procese šiuo aspektu teisinis reguliavimas skiriasi: tam, kad kreditorius galėtų naudotis jam suteikiamomis teisėmis, jis turi turėti ne bet kokią, o teismo patvirtintą reikalavimą (ĮBĮ 21 str. 2 d.). „Teismo nutartimi patvirtintas kasatoriaus kreditoriaus reikalavimas įrodo, kad kasatorius turi neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę“³⁷.

³⁵Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.

³⁶Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl actioPauliana, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga. *Teismų praktika*, 2008, Nr. 29.

³⁷Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. *2015 m. balandžio 23 d. nutartis, civilinėje byloje UAB „Medicinos bankas“ v. BUAB „Serneta“, bylos Nr. 3K-3-245-219/2015.*

2) *skolininkas turi turtinę teisę, tačiau jos neįgyvendina arba atsisako įgyvendinti*. Čia skolininkas turi turėti tam tikrą turtinę teisę, kurią gali priešinti kitų asmenų pareigai.³⁸ Savo turtinės teisės neįgyvendinimas gali pasireikšti įvairiai: delsimu, piktybišku vengimu, netinkamu savo teisių įgyvendinimo būdų pasirinkimu, aiškiai išreikštu atsisakymu ir pan. Kiekvienu atveju pagal bylos faktines aplinkybes teismas turėtų nustatyti turtinės teisės neįgyvendinimo faktą, ir kaip šis neįgyvendinimas pasireiškia konkrečiu atveju.

3) *skolininkas savo neveikimu ar atsisakymu veikti pažeidžia kreditoriaus interesus*. Neužtenka nustatyti, kad skolininkas neįgyvendina savo turtinės teisės. Šis neįgyvendinimas (neveikimas) turi pasireikšti kreditorių interesų pažeidimu. Pagal CK 6.68 straipsnio 2 dalį matyti, kad vienu iš atvejų, kuomet skolininko neveikimas pripažįstamas pažeidžiančiu kreditoriaus interesus yra tuomet, kai skolininkui yra iškelta bankroto byla. Todėl, manytina, kad bankroto procese kreditoriams nereikia įrodinėti kaip pasireiškia jų interesų pažeidimas, šiuo atveju užtektų įsiteisėjusios teismo nutarties įmonei iškelti bankroto bylą. Būtinumas apsaugoti kreditorių teises yra siejamas su ta aplinkybe, jog sėkmingai įgyvendinus skolininko turtinę teisę, jo mokumas būtų padidintas ir tokiu būdu įmonės kreditoriai galėtų atgauti tam tikrą dalį savo reikalavimų.

4) *kreditorius neturi teisės reikalauti įgyvendinti išimtinai su skolininko asmeniu susijusių teisių*. Prie šios sąlygos yra priskiriamas tokios teisės kaip teisė į neturtinės žalos atlyginimą, teisė į išlaikymą, teisė į žalos, padarytos sveikatos sužalojimu ir pan. Įgyvendinti tokias teises ar ne, priklauso tik nuo skolininko valios, todėl tokiais atvejais kreditorius negali reikšti netiesioginio ieškinio.³⁹

5) *skolininko turtinė teisė turi būti vykdytina*. Tai reiškia, kad jai turi būti taikomas toks pats vykdytinumo reikalavimas kaip kad ir kreditoriaus, norinčio pareikšti netiesioginį ieškinį skolininko vardu, reikalavimo teisei – ji turi būti galiojanti ir nepasibaigusi įstatymo numatytais prievolių pasibaigimo pagrindais.

Taigi kreditorius, norintis pateikti netiesioginį ieškinį turėtų atkreipti dėmesį į šiam ieškiniui keliamus reikalavimus, kadangi priešingu atveju, toks jo teisių ir interesų gynimas nebus galimas. Pasitaiko atvejų, kuomet kreditoriai, norėdami efektyviau užtikrinti ir apginti savo interesus, netiesioginį ieškinį reiškia nesant jam visų būtinų sąlygų. „Nagrinėjamu atveju atsakovas nėra trečiojo asmens skolininkas, priešingai – yra

---

³⁸ MIKELĖNAS, V. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas.-Vilnius: Justitia, 2003. P. 111.

³⁹*Ibid.*

jo kreditorius, kurio finansinis reikalavimas patvirtintas bankroto byloje įsiteisėjusia teismo nutartimi. Kadangi atsakovas nėra trečiojo asmens skolininkas, o trečiasis asmuo – ne jo kreditorius, tai pastarasis taip pat neturi galiojančios ir vykdytinos reikalavimo teisės į atsakovą.⁴⁰ Taigi tam tikrais atvejais yra akivaizdžiai painiojami kreditorių interesų gynimo būdai. Dėl to, manytina, ir taip nemažą laiko tarpą trunkantis bankroto procesas dar labiau užvilkinimas, ko pasekoje yra pažeidžiami likusių kreditorių interesai. Turint pagrindo manyti, kad kitų kreditorių reikalavimai yra nepagrįsti, įmonės bankroto administratorius ar kreditoriai gali ginčyti tokį kreditoriaus reikalavimą, tačiau jokiais būdais ne teikti netiesioginį ieškinį. Todėl prieš teikiant ieškinį būtina įvertinti ar egzistuoja visos jam būtinos sąlygos.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad kurį laiką teismų praktikoje nebuvo vieningos nuomonės, kokią procesinę padėtį kreditorius turėtų užimti netiesioginio ieškinio nagrinėjimo metu, kadangi CPK nereglementuoja kreditoriaus ir skolininko procesinės padėties civilinėje byloje. Norint išvengti tokio teisinio neapibrėžtumo, teismai laikui bėgant suformavo taisyklę, kad kreditorius gali pasirinkti bet kurią teisminį ginčą inicijuojančio asmens procesinę padėtį, t.y. gali būti ir ieškovu, skolininką įtraukiant į procesą trečiuoju asmeniu, taip pat skolininko, kaip ieškovo, atstovu, arba bendraieškiu.⁴¹ Svarbios yra ir teisinės pasekmės, atsirandančios patenkinus netiesioginį ieškinį. CK 6.68 straipsnio 5 dalyje yra numatyta, išreikalautas turtas yra įskaitomas į skolininko turtą ir naudojamas visų skolininko kreditorių reikalavimams tenkinti.

Išanalizavus specialiuosius kreditorių interesų gynimo būdus, galima sakyti, kad pagrindinis jų tikslas atitinka ir paties bankroto proceso paskirtį - siekį patenkinti ne pavienių, o visų kreditorių reikalavimus. Būtent teisinėse *actio Pauliana* ir netiesioginio ieškinių patenkinimo pasekmėse atsispindi ir vienas reikšmingiausių kreditorių lygiateisiškumo principų, kuris tiesiogiai įBI nors ir nėra įtvirtintas, tačiau išplaukia iš konstitucinio asmenų lygybės principo bei teismų išaiškinimų, kad bankrutuojančios įmonės turtas turi būti panaudojamas kuo geresniam kreditorių reikalavimų tenkinimui, laikantis jų interesų ir lygiateisiškumo principų.⁴²

---

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje A. I. v. Nordea bankFinland PLC, bylos Nr. 3K-3-254/2014.

⁴¹ Lietuvos apeliacinis teismas. 2013 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Maršalo salų respublikoje (Madžūre) registruotas juridinis asmuoParagonInternational S. A. v. AB „Swedbank, bylos Nr. 2-1545/2013.

⁴² Lietuvos apeliacinis teismas. 2011 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Bildunga“, UAB „Buitmena“, BUAB „Ventelektra“ v. „BUAB Pramogų era“, bylos Nr. 2-2395/2011.

3. KITI KREDITORIŲ TEISIŲ IR INTERESŲ GYNYBOS BŪDAI BEI JŲ APŽVALGA PAGAL LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKĄ

3.1. Bankroto administratoriaus vaidmuo kreditoriaus teisių ir interesų gynime

Pagal ĮBĮ 10 str. 4d. 1 p. teismui, nusprendusiam iškelti įmonei bankroto bylą, atsiranda pareiga paskirti įmonės bankroto administratorių. Ši teismo pareiga turėtų būti sistemiškai aiškinama kartu su ĮBĮ 10 str. 4 d. 6 p. ir 7 d. 2 p., kuriuose yra nurodyta, kad įsiteisėjus teismo nutarčiai įmonei iškelti bankroto bylą įmonės valdymo organai netenka savo įgaliojimų ir per ne ilgesnį kaip 15 dienų laikotarpį nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, privalo perduoti įmonės turtą pagal balansą ir visus įmonės dokumentus. Kadangi įmonės valdymo organai netenka savo įgaliojimų, negalima būtų tokia situacija, kuomet įmonė, kuriai iškelta bankroto byla, būtų palikta be priežiūros visą bankroto proceso laikotarpį. Todėl natūralu, kad turi būti kompetentingas subjektas, kuris galėtų atstovauti tiek bankrutuojančios įmonės, tiek jos kreditorių interesus ir tinkamai valdytų visą įmonės turtą.

Pagal ĮBĮ 11 str. 1 dalį bankroto administratorius yra apibūdinamas, kaip teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti bankroto administravimo paslaugas. To paties straipsnio atskiruose punktuose yra numatyta, kad bankroto administratorius užtikrina bankrutuojančios įmonės turto apsaugą, vadovauja įmonės ūkinei komercinei veiklai, įstatymo nustatyta tvarka valdo, naudoja bankrutuojančios įmonės turtą, disponuoja juo bei bankuose esančiomis įmonės lėšomis, atstovauja arba įgalioja kitą asmenį atstovauti bankrutuojančiai įmonei teisme, kreditorių susirinkime ir sudarant sandorius, kai bankrutuojanti įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą. Iš šių nurodytų atskirų jo funkcijų gali susidaryti įspūdis, kad bankroto administratorius labiau panašus į bankrutuojančios įmonės atstovą, ginančio įmonės interesus. Būtent taip jis ir buvo apibūdinamas pagal senesnę teismų praktiką, kuomet LAT vienoje iš savo nutarčių buvo pasisakęs, kad „įmonės bankroto administratoriaus, atstovaujančio bankrutuojančiai įmonei, kuriam LR ĮBĮ suteikia teisę valdyti ir naudoti bankrutuojančios įmonės turtą bei lėšas, veikla neišvengiamai susijusi su tam tikra ūkine rizika, į kurią įeina ir tam tikrų abipusių nuolaidų, vykdant LR ĮBĮ numatytą funkciją imtis priemonių išieškoti iš įmonės skolininkų skolas, darymu.“⁴³ Laikytis vien tik tokios pozicijos būtų ydinga praktika, kadangi būtų pamirštas vienas iš bankroto proceso tikslo elementų - kiek įmanoma

---

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegija. 2005 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje AB bankas „NORD/LB Lietuva“ v. UAB „Versluva“, civilinės bylos Nr. 3K-3-640/2005.

operatyviau patenkinti visų įmonės kreditorių interesus ir teisėtus lūkesčius.⁴⁴ Todėl neatsitiktinai ir pačiame ĮBĮ yra numatyta bankroto administratoriaus pareiga ginti visų kreditorių interesus (ĮBĮ 11 str. 5 d. 14 p.), o taip pat reglamentuotas ir pavedimo sutarties sudarymas tarp kreditorių susirinkimo pirmininko ir bankroto administratoriaus (ĮBĮ 11 str. 7 d.). Taigi, galima teigti, kad sudarius šią sutartį bankroto administratorius ima veikti kaip kreditorių atstovas. Teismų praktikoje galime sutikti teismo pasisakymų, kai tam tikrais atvejais bankroto administratorius įvardijamas kaip atstovaujantis įmonei subjektas⁴⁵, kitais atvejais įvardijamas tiek kaip įmonės, tiek kaip kreditorių atstovas.⁴⁶ Toks bankroto administratoriaus statuso dvilypumas iš pradžių gali kiek sugluminti: iškilus bankrutuojančios įmonės ir kreditorių interesų konfliktui, gali tapti neaišku kam turi būti teikiamas prioritetas. LAT yra pažymėjęs, kad iškelus įmonei bankroto bylą, joje yra akumuliuojami bankrutuojančios įmonės kreditorių interesai. Kreditorių visuma, veikdama per kreditorių susirinkimą, siekia apginti savo interesus bankrutuojančioje įmonėje, o realius kreditorių teisių gynimo veiksmus atlieka bankrutuojanti įmonė, atstovaujama bankroto administratoriaus. Bankrutuojančios įmonės interesų gynimas kartu yra ir kreditorių visumos interesų gynimas. Jei dėl pareigos pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo padidėja įmonės skola kreditoriams, žala atsiranda tiek bankrutuojančiai įmonei, tiek ir jos kreditoriams.⁴⁷ Taigi išanalizavus tokią teismo poziciją dėl kreditorių ir bankrutuojančios įmonės interesų galima teigti, kad prioriteto klausimas nėra net nagrinėjamas – tiek kreditorių, tiek bankrutuojančios įmonės interesai yra tarsi neatsiejami ir tarpusavyje susiję, kadangi ginant įmonės interesus betarpiškai yra ginami ir kreditorių interesai. Tai dažnai gali būti paaiškinama tuo, jog bankrutuojanti įmonė taip pat siekia atsikratyti visų finansinių įsipareigojimų, o tai atitinka ir pačių kreditorių interesus.

ĮBĮ 10 str. 7 str. 2 p. yra nurodyta, kad įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą įmonės valdymo organai netenka savo įgaliojimų, o įmonės administratorius įspėjęs raštu prieš 15 dienų, nutraukia darbo arba civilinės sutartis su įmonės valdybos nariais ir vadovu. Tai reiškia, kad įmonę pradeda valdyti kitas subjektas – bankroto administratorius. Įmonei įgijus bankrutuojančios įmonės statusą, teismo paskirtas įmonės

---

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2009 m. liepos 28 d. nutartis civilinėje byloje dėl bankroto administratoriaus UAB „Audersima“ prašymo pripažinti įmonę bankrutavusia ir likviduotina dėl bankroto, civilinės bylos Nr. 3K-3-249/2009.

⁴⁵ Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje dėl pareiškėjų Š. Č. ir R. Č. pateikto atskirojo skundo, bylos Nr. 2-1434/2014.

⁴⁶ Kauno apygardos teismas. 2015 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Eurodita“ administratorė E. G. v. UAB „Bermanta“, UAB „4DEBT“, VĮ Turto bankas, bylos Nr. B2-2534-259/2015.

⁴⁷ Vilniaus apygardos teismas. 2015 m. kovo 19 d. sprendimas civilinėje byloje BUAB „Intertrust“ v. V. N., bylos Nr. 2A-453-823/2015.

administratorius visiškai pakeičia įmonės vadovą, ir atlieka vienasmeniam valdymo organui paskirtas funkcijas.⁴⁸ Administratoriui suteikta teisė valdyti, naudoti ir disponuoti įmonės turtu bei lėšomis, esančiomis banke, o taip pat pareiga užtikrinti, kad ši turtas būtų tinkamai apsaugomas (ĮBĮ 11 str. 5 d. 4 p.). Įmonės bankroto administratorius turi pareigą ne tik išsaugoti ir prižiūrėti perimtą bankrutuojančios įmonės turtą, bet ir jį gausinti, pareikšdamas teisme ieškinius dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir kitus reikalavimus bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės skolininkams.⁴⁹ Ši bankroto administratoriaus pareiga kyla iš ĮBĮ numatyto įpareigojimo ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo dokumentų apie įmonės sandorių sudarymą gavimo dienos patikrinti įmonės sandorius, sudarytus per ne trumpesnę kaip 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos, ir pareikšti ieškinius teisme dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (ar) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, bei pareigos imtis priemonių skoloms išieškoti iš įmonės skolininkų. Įpareigojimą patikrinti įmonės sandorius ir pateikti ieškinius dėl jų galimo priešingumo įmonės veiklos tikslams ir galimos įtakos negalėjimui atsiskaityti su kreditoriais panagrinėsime detaliau. Šią įstatymo normą galima išskaidyti į dvi savarankiškas bankroto administratoriaus pareigas – sandorių patikrinimą ir sandorių ginčijimą, pateikiant ieškinį. Įmonės sandorių patikrinimas ir jų ginčijimas yra vienas iš svarbiausių pradinių bankroto administratoriaus veiklos uždavinių, tiek bankrutuojančios įmonės, tiek kreditorių interesų atžvilgiu, kadangi tokiu būdu įmonės administratorius atlikęs detalią sudarytų sandorių analizę gali nustatyti ar jie atitinka įstatymų reikalavimus bei įmonės ir kreditorių interesus. Įstatyme numatyta administratoriaus sandorių patikrinimo pareiga sietina su tikimybe atrasti įmonės tikslams prieštaraujančius ir kreditorių atžvilgiu žalingus sandorius, tokiu būdu suteikiant galimybę šiuos nugincyti ir į bankroto turto masę sugrąžinti tai, ką skolininkas nesąžiningai, be privalomo pagrindo perleido kitiems asmenims ir padidinti kreditorių galimybę patenkinti savo reikalavimus.⁵⁰

Pažymėtina, kad nėra normų, draudžiančių administratoriui savo iniciatyva tikrinti sandorius, sudarytus per ilgesnį nei ĮBĮ 11 str. 5 d. 8 p. reikalaujamą laikotarpį. Priešingai – teismai sankcionuoja tokią galimybę, nurodydami, kad ši norma nedraudžia administratoriui tikrinti teisėtumą sandorių, sudarytų daugiau nei prieš trisdešimt šešis

⁴⁸ Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje *Kooperatinė bendrovė „Jonas ir sūnus“ v. VĮ „Turto bankas“, K. Š.*, bylos Nr. 2A-223-124/2013, kat. 43;44.5.2.2.

⁴⁹ Klaipėdos apygardos teismas. 2014 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „BalticSteelGroup“ v. UAB „Ajeras“, UAB „Šilo statyba“, bylos Nr. 2-1072-459/2015.

⁵⁰ KAVALNĖ, S.; NORKUS, R. *Bankroto teisė. Antroji knyga: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2009-2011.

mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo.⁵¹Lietuvos apeliacinis teismas 2007 m. vasario 12 d. nutartyje antrina prieš tai nurodytai pozicijai ir teigia, kad teisės normų analizė leidžia sutikti su apelianto teigimu, kad bankrutuojančios įmonės administratorius gali patikrinti ir per ilgesnį negu 36 mėnesiai laikotarpį įmonės sudarytus sandorius.⁵² Tokia pozicija yra sveikintina, kadangi įžvalgus ir atidus administratorius, aptikęs galimai prieštaraujantį įmonės tikslams ir kreditorių interesams sandorį sudarytą per ilgesnį nei 36 mėn. laikotarpį, turi teisę atlikti ir tokio sandorio teisinę analizę. Išaiškėjus, kad toks sandoris prieštarauja įmonės veiklos tikslams ar turėjo įtakos įmonės negalėjimui atsiskaityti su kreditoriais, administratorius gali pareikšti ieškinį dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu. Manytina, kad tokia administratoriui suteikiama galimybė turėtų būti vertinama kaip papildoma kreditorių interesų apsauga, užtikrinanti efektyvesnį kreditorių reikalavimų patenkinimą. Reikėtų tik atkreipti dėmesį į tai, kad ginčijamam sandoriui, kuris buvo sudarytas per ilgesnį nei 36 mėnesių laikotarpį, senaties termino eiga prasideda pagal bendrąsias CK taisykles, o ne nuo įmonės dokumentų gavimo dienos, kaip yra numatyta ĮBĮ 11 str. 5 d. 8 p. Tą teismas buvo pabrėžęs ir paskutinėje minėtoje nutartyje.

Dar viena svarbi ypatybė, padedanti užtikrinti kreditorių interesus yra bankroto administratoriui nustatytas 6 mėnesių sandorių patikrinimui ir ginčijimui skirtas terminas. Per šį terminą, administratorius turi patikrinti sandorius sudarytus per 36 mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo teisme dienos. Šis terminas administratorių įpareigoja laikytis bankroto proceso operatyvumo ir ekonomiškumo principų, suteikia kreditoriams galimybę prižiūrėti kaip yra vykdoma administratoriui pavesta funkcija, taip užkertant kelią galimam bankroto proceso vilkinimui. Tiesa, šį terminą teismas administratoriaus prašymu gali pratęsti ne ilgesniam kaip 6 mėnesių terminui. Manytina, ši teisės norma buvo įtvirtinta neatsitiktinai, kadangi bankrutuojanti įmonė bankrutuojančiai įmonei nelygu – gali skirtis tiek bankrutuojančios įmonės dydis, tiek sudarytų sandorių kiekis bei jų sudėtingumas. Atsižvelgiant į nurodytas skirtybes, natūralu, kad tam tikrais atvejais norint kokybiškai atlikti sudarytų sandorių patikrinimą, kartais nustatyto termino gali ir nepakakti, o tai gali lemti ir pačių kreditorių interesų pažeidimą. Todėl teismas, sprenddamas dėl termino pratęsimo, kiekvienu atveju turėtų atsižvelgti į įmonės veiklos specifiškumą ir sudarytų sandorių gausą.

---

⁵¹ Lietuvos apeliacinis teismas. 2006 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje pagal likviduojamos dėl bankroto AB „Sunonis“ administratoriaus UAB „Versluva“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-576/2006, kat. 126.3 (S).

⁵² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Knituja“ administratorius Giedrius Pavilionis v. UAB „Darija“, UAB „Pašešupis“, D. K. ir K. A., bylos Nr. 2A-47/2007, kat. 21.4.1.1; 24.2; 24.4.

Administratorius patikrinęs sandorius ir turintis pagrindo manyti, kad kaikurie sandoriai neatitinka įmonės veiklos tikslų ir galimai galėjo turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, turi kreiptis į teismą dėl šių sandorių nugincijimo. Pažymėtina, kad ĮBĮ nėra numatyti savarankiški sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindai. Administratorius, norintis ginčyti sandorius turi įrodyti, kad egzistuoja ginčytinam sandoriui reikalaujami požymiai – priešingumas įmonės veiklos tikslams ir galima įtaka įmonės mokumui. Taigi, priešingumas įmonės veiklos tikslams ir galima įtaka įmonės mokumui turėtų būti suprantami ne kaip atskiri pagrindai ieškiniui pareikšti, bet tik kaip požymiai, kuriais remiantis administratorius šiuos sandorius gali ginčyti teisme tiek bendraisiais, tiek specialiaisiais sandorių negaliojimo pagrindais. Tokia pozicija aptinkama ir teismų praktikoje, kurioje teigiama, kad bankrutuojančios įmonės administratorius prieš bankroto bylos iškėlimą sudarytus šios įmonės sandorius gali ginčyti visais CK nustatytais sandorių negaliojimo pagrindais, tarp jų – ir CK 6.66 (*actio Pauliana*) straipsnio pagrindu, nes pagal ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 14 punktą administratorius gina visų bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus.⁵³ Taigi galime pastebėti, kad administratoriui yra užtikrinamos itin plačios galimybės ieškinių nugincijimui, tame tarpe suteikiant teisę ginčyti sandorius jau prieš tai minėtu *actio Pauliana* ieškiniu. Formaliai žiūrint į CK 6.66 straipsnį, gali susidaryti įspūdis, kad teisė ginčyti sandorius *actio Pauliana* ieškinio pagrindu yra suteikiama tik kreditoriams. Tačiau atsižvelgiant į ĮBĮ įtvirtiną nuostatą, kad bankroto administratorius gina visų kreditorių teises ir interesus, būtų neteisinga jam tokios teisės nesuteikti. Todėl teismai jau nuo seno yra suformavę poziciją, kad bankrutuojančios įmonės administratorius prieš bankroto bylos iškėlimą sudarytus šios įmonės sandorius gali ginčyti CK nustatytais sandorių negaliojimo pagrindais, tarp jų – ir CK 6.66 straipsnio pagrindu,⁵⁴ įrodant visais prieš tai darbe jau minėtas *actio Pauliana* ieškiniui pareikšti reikalingas sąlygas.

ĮBĮ 11 str. 5 d. 10 p. administratoriui yra numatyta pareiga - pagal kreditorių pareikštus reikalavimus, patikslintus pagal įmonės apskaitos dokumentus, sudaryti šių įmonės kreditorių bei jų reikalavimų sąrašą, bei pateikti teismui juos tvirtinti. Atsižvelgus į minėtą normos formuluotę, gali iškilti klausimas, ar administratorius privalo sudaryti tokį sąrašą tik iš tų kreditorių, kurie pareiškė savo reikalavimus, ar turi imtis priemonių sužinoti visus įmonės kreditorius. Šis klausimas yra svarbus, kadangi tuo atveju, kai administratorius vadovaujasi tik pareikštais kreditorių reikalavimais ir pateikia teismui

---

⁵³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje pagal UAB „Kelias“ apeliacinį skundą, bylos Nr. 2A-591/2014.

⁵⁴ *Supra*, note 23.

juos tvirtinti, galima yra tokia situacija, kad bus patvirtinti ne visi kreditoriniai reikalavimai ir ne visi kreditoriai galės naudotis ĮBĮ 21 str. 2 d. suteikiamomis teisėmis, nes tik patvirtinti kreditoriaus reikalavimai suponuoja ir paties kreditoriaus statuso įgijimą. Norint atsakyti į šį klausimą vertėtų panagrinėti senesnę teisinę reguliavimą. ĮBĮ redakcijoje, galiojusioje iki 2008 m. liepos 1 d. buvo nurodyta, kad bankroto administratorius pagal kreditorių pareikštus reikalavimus, patikslintus pagal įmonės finansinės apskaitos dokumentus, sudaro **visų** įmonės kreditorių bei jų reikalavimų sąrašą. Tačiau įstatymų leidėjas Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13-1, 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymu⁵⁵ pakeitė šią nuostatą, ir nustatė, kad administratorius sudaro ir teismui pateikia tvirtinti tik reikalavimus pareiškusių kreditorių ir jų reikalavimų sąrašą. Taigi iš esmės tokį teisinio reguliavimo pasikeitimą reikėtų vertinti kaip administratoriaus iniciatyvos sudaryti visų įmonės kreditorių ir jų reikalavimų sąrašą ribojimą. Manytina, kad toks įstatyminis reguliavimas neatitinka kreditorių interesų, kadangi bankroto administratorius, ginantis visus kreditorius turėtų sudaryti ir visų kreditorių bei jų reikalavimų sąrašą. Argumentas, kad kreditorių, nepareiškusių administratoriui reikalavimų, įtraukimas į sąrašą yra atliekamas neatsižvelgiant į jų valią⁵⁶ dalinai yra teisingas, tačiau juk įstatymas neriboja kreditorių galimybės bet kada atsisakyti savo reikalavimo tokiu būdu išreiškiant savo valią. Dėl to, autorės nuomone, visgi reikėtų laikytis tos pozicijos, kad į sąrašą turėtų būti įtraukiami tiek reikalavimus pareiškusių kreditorių reikalavimai, tiek pagal įmonės apskaitos dokumentus žinomi kreditorių reikalavimai. Pastebėtina, kad po įstatyminio reglamentavimo pasikeitimo teismai laikosi tos pačios pozicijos. Lietuvos apeliacinis teismas 2013 m. sausio 31 d. nutartyje teigia, kad pagal susiformavusią teismų praktiką, bankrutuojančios bendrovės administratorius turi įtraukti į bankrutuojančios bendrovės kreditorių sąrašą visus tuos kreditorius, kurių reikalavimai bendrovei yra patvirtinami pačios bendrovės buhalterinės apskaitos duomenimis bankroto bylos iškėlimo dienai. Toks kreditorių sąrašas, parengtas pačios bankrutuojančios bendrovės turimais duomenimis, turi būti teikiamas teismui tvirtinti, nepriklausomai nuo to, ar konkretūs kreditoriai pareiškė savo finansinius reikalavimus ar ne.⁵⁷ Taigi, manytina, kad

---

⁵⁵ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13(1), 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymas. *Valstybės žinios*, 2008, nr. 65-2456.

⁵⁶KAVALNĖ, S.; NORKUS, R. Bankroto teisė. Antroji knyga: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009-2011.

⁵⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje pagal BUAB „Žaliosios aukštumos“ bankroto administratoriaus UAB „Apertus“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-353/2013, kat. 126.8.

administratorius turėtų inicijuoti visų kreditorių ir jų reikalavimų įtraukimą į sudaromą sąrašą.

Kai bankroto administratorius jau turi duomenis apie įmonės kreditorius ir jų reikalavimus, juos patikrinęs jis sprendžia kuriuos iš jų pateikti teismui tvirtinti, o kuriuos ginčyti (ĮBĮ 11 str. 5 d. 10 p.). Nors bankroto administratorius ir turi pagrindo manyti, kad kai kurie kreditorių reikalavimai yra nepagrįsti, jis bet kokių atveju turi pareigą teismą informuoti ir apie tokius reikalavimus, su galimybe teisme juos ginčyti, o teismas savo ruožtu atlieka antrinę tiek teikiamų tvirtinti, tiek ginčijamų reikalavimų patikrą, nepriklausomai nuo bankroto administratoriaus pozicijos. Bankroto administratoriaus galimybė ginčyti vienu kreditorių nepagrįstus reikalavimus yra svarbi visų likusių kreditorių interesų atžvilgiu. Teismo sprendimas netvirtinti administratoriaus ginčijamų reikalavimų turi įtakos likusių kreditorių reikalavimų bendrai sumai ir proporcijoms, kurios po nuginčyto reikalavimų gali ženkliai išaugti. Tokiu būdu yra sudaroma galimybė geriau užtikrinti kreditorių, kurių reikalavimai yra pagrįsti ir teismo patvirtinti, interesus. Administratoriaus ginčijamų kreditorių reikalavimų tvirtinimo klausimą teismas sprendžia teismo posėdyje, pranešęs administratoriui ir asmenims, kurių reikalavimai yra ginčijami (ĮBĮ 26 str. 5 d.). Taip sudaromos realios galimybės taikyti rungimosi principą, nes tiek administratoriui, tiek kreditoriui tenka pareiga įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus ar atsikirtimus.⁵⁸ Taigi bankroto administratoriui siekiančiam nuginčyti, jo manymu, nepagrįstą kreditorių reikalavimą bus būtina įrodinėti aplinkybes, kurios patvirtintų jo reikalavimo pagrįstumą.

Bankroto administratorius, siekdamas padidinti bankrutuojančios įmonės turto masę, pagal ĮBĮ 11 str. 5 d. 23 p. turi imtis priemonių skoloms išieškoti iš įmonės skolininkų. Priklausomai nuo bankrutuojančios įmonės skolininkų kiekio, bankroto administratoriui tinkamai įvykdžius savo pareigą, gali žymiai padidėti kreditorių galimybės gauti didesnę savo reikalavimų patenkinimą. Taigi bankroto administratorius turėdamas duomenų apie tai, kad yra įmonei skolingų asmenų, turi būti itin aktyvus siekiant šias skolas išieškoti. Įstatymo formuluotė nepateikia atsakymo kokių būtent priemonių bankroto administratorius turi imtis siekiant išieškoti skolas, todėl manytina, kad galimas tiek ikiteisminis, tiek teisminis skolų išieškojimas.

Pagal ĮBĮ 8 str. 4 d. įmonės vadovas ar kiti asmenys pagal kompetenciją privalo atlyginti žalą, kurią įmonė ir (ar) kreditoriai patyrė dėl to, kad įmonės vadovas ar kiti

---

⁵⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus BUAB „Baltikums draudimas“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-539/2012, kat. 126.5.

asmenys pagal kompetenciją nepateikė teismui pareiškimo dėl bankroto bylos iškelimo ar pavėlavo jį pateikti, kai įmonė jau negali ir (arba) negalės atsiskaityti su kreditoriais. Nuo 2016 m. sausio 01d. įsigaliojusioje ĮBĮ redakcijoje, prie bankroto administratoriaus numatytų funkcijų atsirado nauja funkcija, kuri nustato, kad esant prieš tai įvardintoms aplinkybėms bankroto administratorius turi pateikti teismui ieškinį dėl žalos atlyginimo (ĮBĮ 11 str. 5 d. 26 p.). Tą bankroto administratorius gali padaryti savo iniciatyva, tačiau tai atlikti gali būti įpareigotas ir kreditorių susirinkimo sprendimu (ĮBĮ 23 str. 17 p.). Vertinant šią naują nuostatą reikėtų pasakyti, kad ji suteikia galimybę padidinti įmonės turto masę, todėl bankroto administratorius turėtų būti aktyvus, ir esant nustatytoms sąlygoms nelaukti kreditorių susirinkimo įpareigojimo, tokiu būdu veikiant visų kreditorių interesų naudai. Pažymėtina, kad bankroto administratorius, ketinantis kreiptis į teismą dėl žalos įmonei ar kreditoriams atlyginimo, turės įrodyti visas civilinei atsakomybei taikytinas sąlygas – neteisėtus veiksmus, žalą ir priežastinį ryšį tarp jų, o įmonės vadovo ar kito pagal kompetenciją atsakingo asmens kaltė yra preziumuojama (CK 6.248 str. 1 d.). Civilinei atsakomybei ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalies pagrindu konstatuoti, visų pirma reikšminga nustatyti, kada atsirado atsakovams pareiga pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos įmonei iškelimo.⁵⁹ Įsigaliojus naujai ĮBĮ redakcijai, momentas, kada tiek įmonės vadovui, tiek kitam asmeniui pagal kompetenciją atsiranda pareiga pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo yra reglamentuotas – pareiškimą pateikti turi nedelsdami, bet ne vėliau kaip per 5 dienas po to, kai įmonė tapo nemoki ir įmonės dalyviai per minimalius įstatymuose arba įmonės steigimo dokumentuose nustatytus terminus dalyvių susirinkimui sušaukti, bet ne vėliau kaip per 40 dienų, nesiėmė priemonių įmonės mokumui atkurti (ĮBĮ 8 str. 1 d.). Bankroto administratoriui, ketinančiam pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo, ši nauja nuostata yra naudinga, kadangi pavėlavimo momentas (5 dienų termino praleidimas laikomas pavėlavimu) yra aiškiai reglamentuotas, o esant aiškiam teisiniam reguliavimui yra sumažinama ilgo bylinėjimosi tikimybė papildomai aiškinantis pareigos atsiradimo momentą. Tą patvirtina ir teismų pozicija, kadangi galiojant senesniam teisiniam reguliavimui, teismai sprendavo ar pagal konkrečias bylos aplinkybes įmonės vadovas ir/ar akcininkas neteisėtai uždelsė inicijuoti bankroto bylą.⁶⁰ Kaip matome, įstatyme įsakmiai nustačius terminą, neteisėto uždelsimo nustatinėti nebereikia, kadangi termino praleidimas savaime suponuoja neteisėtą uždelsimą. Įsigaliojus naujai ĮBĮ redakcijai, bankroto administratoriui kreiptis

⁵⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje pagal BUAB „Rivonda“ apeliacinį skundą dėl žalos atlyginimo, bylos Nr. e2A-621-178/2015, kat. 2.2.2.7; 2.5.10.2.4.1.

⁶⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje R. B. apeliacinį skundą, bylos Nr. 2A-521-178/2015, kat. 27.7; 44.2.4.1

dėl žalos atlyginimo galima ne tik įmonės vadovui ar kitam asmeniui pagal kompetenciją pavėlavus pateikti pareiškimą, bet ir tuo atveju kai pareiškimas šių subjektų iš viso nėra pateikiamas. Tiek įmonės vadovas, tiek kiti asmenys pagal kompetenciją kreditoriams atsako solidariai (ĮBĮ 8 str. 4 d.), todėl bankroto administratoriui prisiteisus žalos atlyginimą, jis nukreipti išieškojimą gali tiek į vadovą, tiek į kitus pagal kompetenciją asmenis, arba į kiekvieną iš jų atskirai. Kaip ir yra būdinga bankroto procesui, visos gautos sumos yra panaudojamos proporcingai patvirtintiems kreditorių reikalavimams tenkinti, taip užtikrinant visų kreditorių interesų apsaugą.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad bankroto administratorius yra savo srities profesionalas, kuriam teisės aktais nustatyti specialūs kvalifikaciniai reikalavimai, taikomi aukštesni veiklos bei atsakomybės standartai, jį saisto specialios etikos taisyklės ir bendrieji teisės principai, todėl bankroto administratorius, atstovaudamas kreditorių ir bankrutuojančios įmonės interesams, turi veikti itin sąžiningai, rūpestingai, atidžiai ir kvalifikuotai tam, kad bankroto procedūros būtų maksimaliai naudingos kreditoriams ir skolininkui (bankrutuojančiai įmonei).⁶¹ Be jokios abejonės šiai LAT išreikštai pozicijai yra pritartina, kadangi bankroto administratorius yra tas subjektas, kuris, galima sakyti, „veda“ visa bankroto procesą, todėl nuo to, kaip atsakingai ir kaip sąžiningai jis įgyvendina jam paskirtus įgaliojimus, tiesiogiai priklauso ir kreditorių interesų apsauga bankroto procese. Čia vertėtų paminėti ir nuo 2015 m. sausio 01 d. įsigaliojusią naująją bankroto administratorių skyrimo tvarką. Pagal ją teismas, naudodamasis kompiuterine bankroto administratoriaus atrankos programa, parenka bankroto administratoriaus kandidatūrą (ĮBĮ 11 str. 2 d.). Šios programos esmė – atsitiktine tvarka, atsižvelgiant į įmonę bei bankroto administratoriaus veiklą apibūdinančius kriterijus yra atrenkamas administratorius, pateikęs sutikimą-deklaraciją administruoti įmonę. Kai programa atrenka kriterijus atitinkantį administratorių, teismas turi įsitikinti, kad atrinktas administratorius yra nešališkas ir neturi suinteresuotumo konkrečios įmonės bankroto procese, tai jis padaro atsižvelgdamas į ĮBĮ 11 str. 6 d. numatytus reikalavimus. Įsitikinęs, kad administratorius atitinka minėto straipsnio reikalavimus, teismas priima nutartį dėl administratoriaus paskyrimo (ĮBĮ 11 str. 4 d.). Manytina, kad tokia administratoriaus skyrimo tvarka labiau užtikrina bankroto proceso skaidrumą bei visų kreditorių interesų apsaugą. Pagal ankstesnį reglamentavimą, subjektas besikreipiantis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo tuo pačiu turėjo siūlyti ir bankroto administratoriaus kandidatūrą.

---

⁶¹ Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bylų iškėlimo teisinės pasekmės reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos teismų praktikoje apžvalga. Prieiga per internetą: <http://www.lat.lt/lt/teismu-praktika/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos.html>

Nedėkinga kreditorių atžvilgiu situacija galėjo būti tuomet, kai pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo pateikdavo įmonės vadovas. Vadovo siūloma ir teismo patvirtinta administratoriaus kandidatūra keldavo riziką įmonės kreditoriams, kadangi išlikdavo tikimybė, kad įmonės vadovo į bankroto bylą „atvestas“ bankroto administratorius ne visuomet veiks sąžiningai ir nešališkai, o atvirksčiai – bus pasyvus kreditorių interesų gynimo atžvilgiu, veiks išimtinai vadovo interesais, taip užkertant kelią efektyviam ir skaidriam bankroto procesui bei kreditorių teisių gynimui. Naujoji administratoriaus skyrimo tvarka tokias rizikas pašalina, todėl galima teigti, kad kreditorių interesų atžvilgiu ji yra žymiai palankesnė.

Dar viena naujovė įmonių bankroto administravime atsiradusi nuo 2014 m. liepos 01 d. – galimybė antstoliams teikti bankroto administravimo paslaugas.⁶² Ar antstoliai, kuriems suteikta ši papildoma funkcija galės labiau užtikrinti bankrutuojančios įmonės kreditorių teises ir interesus kol kas sunku pasakyti, o ir teismų praktikos šiuo klausimu dar nėra. Tačiau antstolių įgaliojimai, be kita ko yra platesni nei bankroto administratorių, o ilgametė patirtis skolų išieškojimo procese gali lemti efektyvesnę kreditorių interesų gynimą. Tačiau ar šios įžvalgos pasiteisins ar ne, pasakyti sunku, nes kaip minėta, teismų praktikos šiuo klausimu nėra, o ir pačių antstolių, šiuo metu teikiančių administravimo paslaugas skaičius nėra didelis.

Išanalizavus bankroto administratoriaus vaidmenį kreditoriaus teisių ir interesų gynime, vienareikšmiškai galima pasakyti, kad jam suteiktų įgaliojimų apimtis išties yra nemaža. Esant tokiai įgaliojimų apimčiai, pasyvus administratoriaus elgesys negali būti pateisinamas, todėl efektyviam kreditorių interesų gynimui labai svarbu yra parinkti sąžiningą, skaidriai savo funkcijas vykdančią, nešališką bei aktyvų administratorių, kuris, siekdamas užtikrinti kreditorių interesus bankroto procese sieks maksimaliai kreditorių atžvilgiu naudingo rezultato.

3.2. Teismo vaidmuo kreditorių teisių ir interesų gynime

Dažniausiai privalomuoju civilinių procesinių teisinių santykių subjektu pripažįstamas teismas, ir teigiama, jog nedalyvaujant teismui jokie civiliniai procesiniai teisiniai santykiai, taigi ir bankroto procese, negali susiklostyti.⁶³ Procesinis bankroto teisės

---

⁶² Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2014, Nr. 2014-04325.

⁶³ MIKUCKIENĖ, V. Bankroto proceso samprata. *Jurisprudencija*, 2008, Nr. 7 (109), p. 36.

aspektas pasižymi tuo, kad bankroto byloje atsiranda specifinis procesinių teisinių santykių subjektas – bankroto bylą nagrinėjantis teismas, kurį su kitais bankroto proceso dalyviais sieja valdžios ir pavaldumo santykiai.⁶⁴ Taigi galima sakyti, kad teismas, būdamas valdžios institucija kitų bankroto proceso dalyvių atžvilgiu, yra tarytum kontroliuojantis visą bankroto proceso eigą, o taip pat ir prižiūrintis bankroto proceso teisėtumą. Teismo kontrolė ir teisėtumo priežiūra pasireiškia įvairiais aspektais: teismas prižiūri kaip yra laikomasi ĮBĮ nustatytų terminų, sprendžia taikos sutarties tvirtinimo klausimą, motyvuota nutartimi gali atstatydinti bankroto administratorių ir kita. Todėl teismas veddamas bankroto procesą negali išlikti pasyvus – efektyviam kreditorių interesų gynimui yra itin svarbus aktyvus teismo dalyvavimas bankroto procese. Aktyvaus teismo vaidmens reikalauja ir teismo praktikoje dažnai minimas viešasis interesas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje ne kartą akcentuota, kad bankroto bylos priskirtinos prie bylų, kuriose yra viešojo intereso. Tokio intereso egzistavimą lemia tai, kad bankroto bylos iškėlimas skolininkui sukelia padarinius nemažai asmenų, be to, bankroto bylos iškėlimas ir nagrinėjimas neišvengiamai turi įtakos visų įmonės kreditorių, taip pat visos visuomenės bei valstybės interesams, nes užbaigus bankroto bylą įmonė skolininkė paprastai yra likviduojama.⁶⁵ Bankroto procedūros dėl byloje vyraujančio viešojo intereso turi vykti ne tik nuosekliai, bet ir kuo operatyviau.⁶⁶ Iš pateiktų teismų pozicijų yra matyti, kad viešasis interesas bankroto byloje egzistuoja dėl jose esančios tiek bankrutuojančios įmonės, tiek kreditorių interesų sąveikos. Kreditorių interesų atveju tai yra palanku, kadangi ginant viešąjį interesą tuo pačiu yra ginami ir kreditorių interesai, tą patvirtina ir minėta teismo pozicija, kad esant viešajam interesui bankroto procedūros turi vykti nuosekliai ir operatyviai, o nuoseklumas ir operatyvumas bankroto procese lemia ir greitesnį kreditorių interesų patenkinimą.

Vienas iš svarbiausių momentų, kuomet teismas turi aktyviai dalyvauti bankroto procese yra kreditorių reikalavimų tvirtinimas. Kaip jau darbe minėta, po preliminarus bankroto administratoriaus kreditorių pareikštų reikalavimų patikrinimo, pareikštus reikalavimus dar kartą patikrina teismas. Teismas tvirtina kreditorių pareikštus reikalavimus, kurie yra pagrįsti įrodymais ir kurių nepaneigia kiti įrodymai, tačiau problema gali kilti tuomet, kai bankroto byloje nėra pakankamai duomenų, patvirtinančių

---

⁶⁴KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS R.; VELIČKA R., Bankroto teisė. Pirmoji knyga: vadovėlis. Vilnius, 2004.

⁶⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje pagal BUAB „Alsimora“ bankroto administratoriaus atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1362/2013, kat. 126.5.

⁶⁶Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. gegužės 07 d. nutartis civilinėje byloje pareiškėjo M. A. atskirąjį skundą, bylos Nr. E2-919-186/2015.

kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą. LAT vienoje iš savo nutarčių yra pasisakęs, kad teismas turi būti aktyvus ir nesant byloje pakankamai duomenų išvadai dėl kreditoriaus reikalavimo pagrįstumo, imtis priemonių išaiškinti kreditoriaus reikalavimo patvirtinimui reikšmingas aplinkybes. Tai apima ir teisę rinkti įrodymus (CPK 179 straipsnis, ĮBĮ 9 straipsnio 2 dalies 6 punktas).⁶⁷ Tačiau teismų praktikoje dažniau sutinkami atvejai, kuomet teismai ne tik kad savo iniciatyva nerenka įrodymų, tačiau ir nepakankamai išsiaiškina reikšmingas bylos aplinkybes, taip nevykdydami savo aktyvumo pareigos ir nepagrįstai tvirtindami kreditorių pareikštus reikalavimus. Tokia situacija akivaizdžiai pažeidžia likusių, pagrįstus reikalavimus pareiškusių kreditorių interesus, kadangi patvirtinus kreditorių reikalavimus, kurių pagrįstumas nėra įrodytas, likę kreditoriai netenka galimybės patenkinti savo reikalavimų kuo didesne apimtimi. Tokią situaciją iliustruoja ne vienas teismų praktikos pavyzdys: „pirmos instancijos teismas sprenddamas dėl kreditoriaus reikalavimų pagrįstumo, aukščiau išdėstytų aplinkybių neanalizavo, neįsitikino įrodymų, pagrindžiančių reikalavimus bankrutuojančiai įmonei realumu. <...>pirmosios instancijos teismas, klausimo ar UAB „Skaideta“ 37 650,60 EUR finansinis reikalavimas ir UAB „LTK Capital“ 287 360,90 EUR finansinis reikalavimas yra realūs, nenagrinėjo, nevertino jų egzistavimo fakto, apsiribodamas tik tuo, jog bankroto administratorius pateikė prašymą patvirtinti kreditorių sąrašą ir minėtus kreditorius įtraukti su atitinkamais finansiniais reikalavimais UAB „PriceOn“ bankroto byloje.“⁶⁸; „Įvertinus išdėstytas aplinkybes apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija mano, jog byloje keliant klausimą dėl finansinio reikalavimo pagrįstumo, pirmosios instancijos teismas privalėjo imtis aktyvių veiksmų siekiant įvertinti reikalavimų pagrįstumą, tirti rašytinius įrodymus, kurių pagrindu buvo teikiamos paslaugos/prekės (buhalterinės apskaitos dokumentus apie skolininko ir kreditorių tarpusavio atsiskaitymus ir pan.), taip pat nurodyti kokių įrodymų pagrindu ir kokias argumentais pripažino reikalavimo pagrįstumą, tačiau kaip matyti iš bylos medžiagos, šių veiksmų nebuvo imtasi.<...>Teisėjų kolegija, įvertinusi civilinės bylos medžiagą, atskirojo skundo argumentus sprendžia, kad pirmosios instancijos teismas, patvirtindamas ginčytinų kreditorių UAB „Lipnios etiketės“ ir UAB „Tėvukas“ finansinius reikalavimus UAB „Kaufhaus“ bankroto byloje, netyrė įrodymų, kurių pagrindu kildinami kreditorių reikalavimai, apsiribodamas argumentu, kad bankroto administratorius finansinius

---

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje pagal trečiojo asmens valstybinės įmonės „Indėlių ir investicijų draudimas“ kasacinį skundą, bylos Nr. 3K-3-106/2014 (S), kat. 126.5; 113.6.1.3; 119.4.

⁶⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus UAB „ElisElectric“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1001-196/2015, kat. 126.5; 126.8; 116.11.

reikalavimus pripažįsta ir ginčo dėl jų nėra.⁶⁹; „pirmosios instancijos teismas, klausimo ar apeliančių prašomas patvirtinti kreditorinis reikalavimas (visa apimtimi) yra realus nenagrinėjo, nevertino jo egzistavimo fakto, apsiribodamas tuo, jog bankroto administratorius sutinka tik su dalimi kreditorių reikalavimo, bei pažymėdamas, kad kreditoriai, nenurodė kaip apskaičiavo savo reikalavimo sumas, todėl akivaizdu, jog pirmosios instancijos teismui vertinant kreditorių A. Š., V. R., R. R., T. P., E. G. ir M. P. reikalavimų BUAB „Kalvarijų turgus“ realumą, negalima apsiriboti tik administratoriaus prašymu dėl neginčytinos kreditorinio reikalavimo dalies ĮBĮ 19 str. 2 d. pagrindu.“⁷⁰ Iš pateiktų situacijų yra matyti, kad teismai kreditorių reikalavimų pagrįstumą vertino itin paviršutiniškai ir pasyviai. Visų pirma, aplinkybės, kad bankroto administratoriaus pateikia prašymą patvirtinti kreditorių sąrašą bei įtraukti juos į bankroto bylą, arba, kad bankroto administratorius pripažįsta finansinius kreditorių reikalavimus nėra ir negali būti vertinamos kaip pakankamos kreditorių reikalavimų pagrįstumui vertinti, kadangi tai prieštarauja pačiai kreditorių reikalavimų tikrinimo ir tvirtinimo teisme esmei. Antra, teismo aktyvumo pareiga lemia tai, kad teismas turi įsitikinti kreditorių reikalavimų teisėtumu bei realumu, tiriant pateiktus įrodymus, o esant abejonėms pačiam rinkti įrodymus, ko minėtose situacijose teismas neatliko. Todėl galima sakyti, kad tokia situacija, kuomet nėra iki galo įsitikinama kreditorių reikalavimų pagrįstumu pažeidžia likusių kreditorių interesus, galimai atimant iš jų galimybę kuo maksimaliau patenkinti savo reikalavimus. Be kita ko, apeliacinis teismas, esant tokioms situacijoms naikina nutartis dėl finansinių reikalavimų patvirtinimo ir perduoda pirmosios instancijos teismui nagrinėti šį klausimą iš naujo, o tai savaime lemia ir ilgesnį bankroto proceso buvimą bei bankroto proceso ekonomiškumo ir operatyvumo principų pažeidimą.

Teismui, atliekančiam bankroto proceso teisėtumo priežiūrą ĮBĮ 11 str. 10 dalyje yra nustatyta prerogatyva motyvuota nutartimi atstatyti įmonės bankroto administratorių. Bankroto administratoriaus vaidmuo bankroto procese yra ypač svarbus, nes iš esmės būtent nuo šio asmens kvalifikacijos bei tinkamo pareigų vykdymo priklauso bankroto proceso skaidrumas, koncentruotumas ir ekonomiškumas, taip pat bankrutuojančios įmonės visų kreditorių teisėtų lūkesčių ir turtinių interesų vienodas

---

⁶⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus UAB „UNIKORT“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-847-196/2015, kat. 126.5.

⁷⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje, pagal kreditorių A. Š., V. R., R. R., T. P., E. G. ir M. P. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-803-196/2015, kat. 126.5.

užtikrinimas.⁷¹ Bankroto administratoriaus veiklos kontrolę atlieka kreditoriai: kreditorių susirinkimas arba kreditorių komitetas, turi teisę motyvuotu prašymu kreiptis į teismą dėl bankroto administratoriaus atstatydinimo (ĮBĮ 23 str. 13 p.), o taip pat kreditorius ar kreditoriai, kurių teismo patvirtinti reikalavimai vertine išraiška sudaro daugiau nei pusę visų kreditorių teismo patvirtintų reikalavimų sumos (ĮBĮ 21 str. 2 d. 4 p.). Tačiau tai nėra vieninteliai atvejai, pagal kuriuos teismas turi vertinti ar bankroto administratorius tinkamai vykdo savo funkcijas. Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje laikomasi nuostatos, kad nors ĮBĮ nesuteikia teisės tiesiogiai reikšti teismui prašymą atstatydinti (pakeisti) bankroto administratorių kitiems asmenims, nei nurodyta ĮBĮ 11 straipsnio 8 dalyje, tačiau įstatymas neriboja teismo teisės bet kurioje bankroto procedūros stadijoje spręsti klausimą dėl bankroto administratoriaus tinkamumo vykdyti pavestas funkcijas, o faktinis pagrindas tam galėtų būti ir atskiro bankrutuojančios (bankrutavusios) įmonės kreditoriaus ar jos akcininko kreipimasis į teismą, kuris vertintinas kaip procesinis prašymas arba informacijos (duomenų) teismui pateikimas apie jo paskirto administratoriaus galimą netinkamumą, o teismas, nenustatęs, kad tokia teise piktnaudžiaujama, *ex officio* jį išnagrinėja ir priima procesinį sprendimą.⁷² Taigi iš šios teismų suformuotos praktikos galima daryti išvadą, kad nors kai kuriems asmenims (pvz.: akcininkams) ĮBĮ ir nėra tiesiogiai suteikta teisė teikti prašymą dėl bankroto administratoriaus atstatydinimo ir pakeitimo, tačiau teismas vykdydamas savo pareigą veikti aktyviai, turi išnagrinėti tokių asmenų pateikiamą informaciją, kurioje gali atsispindėti faktai, patvirtinantys bankroto administratoriaus netinkamumą. Kreditorių interesų užtikrinimui tokia teismų pozicija yra gan palanki, kadangi kreditoriams nežinant tam tikrų aplinkybių dėl bankroto administratoriaus netinkamumo vykdyti savo funkcijas jie neteiktų prašymo dėl bankroto administratoriaus atstatydinimo, taip atsirandant rizikai kreditorių interesų pažeidimui ateityje. Todėl kitų subjektų galimybė pateikti teismui duomenis apie bankroto administratoriaus netinkamumą vykdyti savo funkcijas arba netinkamą jų vykdymą, bei teismo *ex officio* teisė šią informaciją išnagrinėti ir priimti sprendimą yra kaip papildoma priemonė kreditorių interesų užtikrinimui.

Teismų praktikoje teigiama, kad bankroto administratorius gali būti atstatyditas tik esant pakankamam pagrindui, t. y. administratoriaus atstatydinimą dėl netinkamo pareigų atlikimo turi lemti esminiai bankroto procedūrų pažeidimai, trukdantys bankroto proceso eigai, pažeidžiantys kreditorių ar bendrovės teises ir teisėtus interesus. Pažymėtina, jog

---

⁷¹ Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje pagal apelianto R. T. atskirąjį skundą, bylos Nr. e2-777-241/2015, kat. 106.3., 126., 126.2., 126.3., 126.5., 126.8.

⁷² Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus J. G. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-697/2014, kat. 126.3.

teismas gali keisti administratorių tik turėdamas pakankamai informacijos ir įrodymų, jog šis asmuo netinkamai atlieka savo funkcijas, nevykdo ĮBĮ nustatytų pareigų. Teismas neturi teisės tai daryti dėl formalių, nežymių teisės aktų pažeidimų arba dėl kreditorių nurodomų teiginių apie pažeidimus, kurie nėra pagrįsti tinkamais ir pakankamais įrodymais. Priešingu atveju, bankroto administratoriaus atstatydinimas vien formaliais pagrindais prieštarautų ĮBĮ siekiamiems tikslams.⁷³ Teismas sprenddamas klausimą dėl bankroto administratoriaus pakeitimo turi būti itin atidus ir įvertinti pateiktą prašymą bei jo pagrįstumą. Priešingu atveju, teismas nepakankamai išsiaiškinęs visas aplinkybes gali paskirti naują bankroto administratorių, visiškai nesant tam būtinybės, taip pažeidžiant bankroto proceso operatyvumo ir ekonomiškumo principus. Manytina, kad būtent atsižvelgiant į minėtų principų apsaugą formalūs ir neesminiai bankroto administratoriaus procedūrų pažeidimai nėra vertinami kaip pakankami prašymo dėl bankroto administratoriaus atstatydinimo tenkinimui. Netinkamas bankroto administratoriaus pareigų vykdymas gali būti suprantamas kaip nesilaikymas ĮBĮ nustatytos kreditorių susirinkimo sušaukimo, pravedimo ir nutarimų jame priėmimo tvarkos, nesilaikymas bankrutuojančios įmonės turto pardavimo varžytynėse organizavimo principų ir tvarkos (taip pažeidžiant hipotekos kreditoriaus interesus), taip užtęsiant bankrutuojančios įmonės turto realizavimą ir atimant iš kreditorių galimybę patenkinti jų interesus per kuo trumpiausią terminą.⁷⁴ Taigi bankroto administratoriaus veiksmai ar neveikimas turi turėti tiesioginę įtaką kreditorių teisėms ir interesams.

Teismų praktikoje taip pat pastebimi atvejai, kuomet didžiąją reikalavimų dalį turintis kreditorius ar kreditoriai reikalauja pakeisti bankroto administratorių nesant tam pakankamo pagrindo. Kaip antai vienoje Lietuvos apeliacinio teismo byloje⁷⁵, siekiant atstatydinti bankroto administratorių buvo remtasi aplinkybe, kad kreditorių komitetas balsų dauguma priėmė nutarimą kreiptis į teismą dėl administratoriaus pakeitimo. Savaiame suprantama, kad tokio prašymo tenkinimas, neišsiaiškinus visų faktinių aplinkybių, o remiantis tik kreditorių daugumos reikalavimu pakeisti bankroto administratorių negali būti toleruotinas, nes tokiu būdu būtų sutrikdyta bankroto

---

⁷³Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje pagal apelianto R. T. atskirąjį skundą, bylos Nr. e2-777-241/2015, kat. 106.3., 126., 126.2., 126.3., 126.5., 126.8.

⁷⁴Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje pagal bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „OLYMP Invest“ bankroto administratoriaus atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1687/2014, kat. 126., 126.2., 126.3., 126.8.

⁷⁵Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. lapkričio 06 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus akcinės bendrovės „Krekenavos agrofirma“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1990/2014, kat. 7., 7.5., 126., 126.1., 127., 127.5.

procedūrų eiga, didėtų administravimo kaštai bei užsitęstų bankroto bylos nagrinėjimas, kas neabejotinai pažeistų tiek kitų kreditorių, tiek viešąjį interesą.

Apibendrinant galima pasakyti, kad teismas, būdamas aktyvus ir turėdamas duomenų, leidžiančių pagrįstai abejoti ar bankroto administratorius tinkamai vykdo savo funkcijas turi teisę spręsti klausimą dėl tokio administratoriaus atstatydinimo. Spręsdamas klausimą dėl bankroto administratoriaus atstatydinimo teismas turi įvertinti visas reikšmingas aplinkybes, prašymo pakeisti bankroto administratoriaus pagrindumą ir įrodymų pakankamumą bei tai, ar bankroto administratoriaus netinkamas jo funkcijų vykdymas neigiamai įtakoja kreditorių teises ir interesus.

Toliau darbe bus analizuojami kiti teismo užtikrinami kreditorių interesų gynybos būdai nustatant tinkamą kreditorių procesinę padėtį, taikant laikinąsias apsaugos priemones, o taip pat bus analizuojamas tyčinis bankrotas bei taikos sutarties institutas ir jų įtaka kreditorių interesų užtikrinimui.

3.2.1. Kreditorių procesinio statuso nustatymas bankroto bylos iškėlimo metu

Kalbant apie bankroto bylos iškėlimą, svarbus yra kreditorių procesinio statuso arba padėties nustatymas byloje. ĮBĮ 5 str. 1 ir 2 d. yra numatyti subjektai, kuriems suteikta teisė pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo įmonei. Tarp šių subjektų taip pat yra ir kreditorius. Tad kreditorius, pateikęs teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo yra laikomas ieškovu, ir turi visas ieškovui suteikiamas teises ir pareigas. Čia galima pasakyti, kad šio kreditoriaus tikslas yra dvejopas – jis siekia tiek bankroto bylos iškėlimo įmonei, tiek savo reikalavimo patenkinimo. Lietuvos apeliacinis teismas vienoje savo nutartyje yra pažymėjęs, kad bankroto byloje ieškovu yra laikomas kreditorius, kuris inicijavo bankroto bylos iškėlimą, arba įstojo į ją, turėdamas tikslą ir siūlydamas iškelti bankroto bylą atsakovui iki nutarties iškelti bankroto bylą priėmimo, tai yra šio asmens tikslas buvo iškelti bankroto bylą.⁷⁶Toje pačioje nutartyje, o taip pat ir Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procedūrų pradžią reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos teismų praktikoje apžvalgoje⁷⁷ minima, kad kai teisę inicijuoti bankroto bylos iškėlimą skolininkui įgyvendina kitas asmuo (kreditorius) ir kreditorius iki bankroto bylos iškėlimo

⁷⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje pagal uždarosios akcinės bendrovės LAZIJA atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-691/2014, kat. 95.6; 126.8.

⁷⁷ Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procedūrų pradžią reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos teismų praktikoje apžvalga. Prieiga per internetą: <http://www.lat.lt/lt/teismu-praktika/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos.html>

reiškia savarankišką reikalavimą dėl bankroto bylos iškėlimo, jis įstoja į bylą kaip trečiasis asmuo, pareiškiantis savarankišką reikalavimą. Išanalizavus minėtas pozicijas yra aišku, kad kreditorius inicijavęs bankroto bylos iškėlimą visais atvejais yra laikomas ieškovu ir jam suteikiamos visos ieškovui numatytos teisės ir pareigos. Tačiau kiek kita situacija yra su kreditoriais, kurie neinicijuoja, o įstoja į bylą turėdami tikslą ir siūlydami iškelti bankroto bylą – jie, remiantis minėtomis pozicijomis yra laikomi tiek ieškovais, tiek trečiaisiais asmenimis, pareiškiančiais savarankiškus reikalavimus. Toks kreditorių procesinės padėties dubliavimas yra kiek nekorektiškas, kadangi tik ieškovas civiliniame procese yra pripažįstamas viena iš šalių, tuo tarpu tretieji asmenys, pareiškiantys savarankiškus reikalavimus yra tiesiog byloje dalyvaujantys asmenys. Žvelgiant iš kitos pusės, kreditorių, įstojusių į bylą siūlant ir turint tikslą įmonei iškelti bankroto bylą, laikymas tiek ieškovais, tiek trečiaisiais asmenimis gali būti paaiškinamas vienoda teisių ir pareigų apimtimi, t.y. tretieji asmenys, pareiškiantys savarankiškus reikalavimus turi tiek pat teisių ir pareigų kiek ir ieškovas (CPK 46 str. 2 d.). Tačiau siekiant teisinio apibrėžtumo ir aiškumo, siūlytina tokius kreditorius laikyti arba tik ieškovais, arba tik trečiaisiais asmenimis, pareiškiančiais savarankiškus reikalavimus.

Negalima būtų nesutikti, kad kreditorius besikreipiantis dėl bankroto bylos iškėlimo įmonei turi dvejopą tikslą – jis kaip ieškovas siekia tiek bankroto bylos iškėlimo įmonei, tiek savo reikalavimo patenkinimo. R. Norkaus nuomone,⁷⁸ kreditoriai, kurių vienintelis tikslas yra jų reikalavimų patenkinimas, bankroto bylos iškėlimo stadijoje galėtų dar nedalyvauti. Žvelgiant iš kreditorių interesų užtikrinimo pusės, atvirkščiai būtų siūlytina kreditoriams įsitraukti į bylą, kurioje sprendžiamas klausimas dėl bankroto bylos iškėlimo, ir įsitraukti būtent trečiaisiais asmenimis, turinčiais savarankišką reikalavimą. Be abejonės, čia jie turėtų pareikšti reikalavimą dėl bankroto bylos iškėlimo. Tačiau negalima paneigti ir to fakto, kad tikslas iškelti įmonei bankroto bylą yra glaudžiai susijęs su tikslu patenkinti savo reikalavimus, kaip kad yra kreditoriaus ieškovo atžvilgiu. Tokiu būdu kreditoriai, įstoję į bylą iki bankroto bylos iškėlimo trečiaisiais asmenimis, pareiškiančiais savarankiškus reikalavimus turėtų didesnę teisių apimtį, palyginus su ta, kuri būtų jiems suteikiama tuomet, kai teismas iškėlęs bankroto bylą ir patvirtinęs kreditorių reikalavimus būtų pripažinęs juos trečiaisiais asmenimis nepareiškiančiais savarankiškų reikalavimų. Čia teisių apimtis iš tikrųjų yra svarbi, kadangi CPK 47 str. 2 d. tretiesiems asmenims, nepareiškiantiems savarankiškų reikalavimų nėra suteikiama teisė pakeisti ieškinio pagrindą ir dalyką, padidinti ar sumažinti ieškinio reikalavimus,

---

⁷⁸ NORKUS, R. Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai. *Jurisprudencija*.2004, t. 57 (49);

nesuteikiama teisė atsisakyti ieškinio, pripažinti ieškinį arba sudaryti taikos sutartį. Tačiau praktika yra tokia, kad daugeliu atvejų, kreditoriai į bylą įstoja įmonei jau iškėlus bankroto bylą, todėl tam tikru atžvilgiu jų padėtis palyginus su kreditorių padėtimi, kurie pareiškė savo reikalavimą dėl bankroto bylos iškėlimo dar iki iškeliant bankroto bylą yra nelygi.

Įdomi yra ir ĮBĮ 9 str. 5 d. įtvirtinta nuostata, kuri skelbia, kad nuo pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo priėmimo dienos įmonės kreditoriai yra laikomi turinčiais teisinį suinteresuotumą ir turi teisę kreiptis į teismą su prašymu įtraukti juos į bylą, trečiųjų asmenų, nepareiškiančių savarankiškų reikalavimų, teisėmis. Kyla klausimas, kodėl ĮBĮ kreditoriams, turintiems tikslą ir siūlantiesiems iškelti įmonei bankroto bylą, neįtvirtina teisės, įstoti į bylą trečiųjų asmenų, pareiškiančių savarankiškus reikalavimus, teisėmis? Manytina, kad tokios teisės įtvirtinimas daugelį kreditorių paskatintų dažniau įsitraukti į bylą, kurioje sprendžiamas bankroto bylos iškėlimo klausimas, taip įgyjant galimybę turėti daugiau teisių, kurios per visą bankroto proceso vykdymą užtikrintų geresnį kreditorių interesų užtikrinimą, juolab, kad tokia galimybė yra suformuota ir kasacinio teismo praktikoje.

3.2.2. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas užtikrinant kreditorių interesus

Iki kol bus išspręstas klausimas dėl bankroto bylos iškėlimo, teismas pagal ĮBĮ 9 str. 2 d. 5 p. savo iniciatyva ar suinteresuoto asmens prašymu gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Iki nutarties iškelti bankroto bylą ar atsisakyti ją kelti įsiteisėjimo įmonės turtinė padėtis gali itin pablogėti, todėl norint užkirsti kelią šios padėties pablogėjimui tiek CPK, tiek ĮBĮ yra numatyta laikinųjų apsaugos priemonių taikymo galimybė. Tai galėtų būti paaiškinama tuo, kad bankroto procesas gali neprasidėti nuo ieškinio pareiškimo ir negali būti nutraukti teisminiai, administracinio ir individualaus pobūdžio į skolininko turtą nukreipti veiksmai, įskaitant ir veiksmus, kuriais siekiama užtikrinti trečiųjų asmenų reikalavimo teises suteikiant prioritetą kitų kreditorių atžvilgiu ar tokias teises įvykdyti priverstinai.⁷⁹Laikotarpyje iki bankroto bylos iškėlimo įmonės valdymo organai ar savininkai gali iššvaistyti įmonės turtą, jį perleisti kitiems asmenims, taip išvengiant atsiskaitymo su kitais kreditoriais. Tad tokiais atvejais būtina garantuoti skolininko turto apsaugą ir kreditorių kolektyvinius interesus. Laikinosiomis apsaugos priemonėmis siekiama užtikrinti, <...> kad atsakovui nebūtų sudarytos sąlygos iki

⁷⁹ SMALIUKAS K. Kreditorių interesų apsaugos priemonės bankroto atveju. *Juristas*. 2007/10 (49).

ieškinio pareiškimo atlikti veiksmus, kurie sukliudytų būsimo jam galbūt nepalankaus teismo sprendimo įvykdymą ar padidintų žalą.⁸⁰ Taigi iš esmės viena pagrindinių laikinųjų apsaugos priemonių taikymo priežasčių tiek iki pareiškiant ieškinį dėl bankroto iškelimo, tiek jo pareiškimo metu yra įmonės turto masės sumažėjimo išvengimas bei finansinių galimybių kuo maksimaliau patenkinti kreditorių reikalavimus užtikrinimas. Pažymėtina ir tai, kad nepaisant tos aplinkybės, kuomet į teismą dėl bankroto bylos iškelimo kreipiasi kreditorius, siekiantis, kad būtų patenkintas jo reikalavimas, bankroto procese egzistuojantis kreditorių lygiateisiškumo principas reikalauja užtikrinti visų kreditorių interesus, todėl ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymas yra orientuotas ne į atskiro kreditoriaus, o į visų kreditorių interesų užtikrinimą ir apsaugą.

Pagal CPK 144 str. 1 d. teismas gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jeigu jų nesiėmus teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas. Toje pačioje nuostatoje yra įtvirtinta ir asmenų, besikreipiančių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pareiga tikėtinau pagrįsti savo ieškinio reikalavimą. Vertinant šią nuostatą, kreditoriams besikreipiant į teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo teks įrodyti ir savo reikalavimo pagrįstumą ir esant riziką, kad teismo sprendimo vykdymas pasunkės ar galbūt taps neįmanomas. Lietuvos apeliacinių teismų praktikoje yra pripažįstama, jog turi būti atsižvelgiama į tai, ar ieškovas pateikė teismui *prima facie* įrodymų, kurie pagrįstų atsakovo galimą nemokumą. Esant tokiems įrodymams, būtinybę taikyti atsakovo turto areštą sąlygotų tai, jog nepritaikius galimai nemokios įmonės turto ir piniginių lėšų arešto, išliktų ne tik atsakovui priklausančio turto perleidimo tikimybė, bet ir tikimybė, kad, nepritaikius laikinųjų apsaugos priemonių, būtų pažeistas įmonės kreditorių lygiateisiškumas, nes atsakovas galėtų vykdyti savo įsipareigojimus tam tikriems kreditoriams iš esmės kitų kreditorių sąskaita.⁸¹ Teismas spręsdamas klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turi įvertinti tokius įrodymus. Tokio išankstinio vertinimo tikslas – teismo įsitikinimas, ar išnagrinėjus bylą iš esmės galėtų būti priimtas ieškovui palankus teismo sprendimas.⁸² Kreditoriaus *prima facie* įrodymais galėtų būti tokie duomenys, pagal kuriuos yra matyti, kad įmonės finansinė būklė yra itin sunki, t.y. parodanti galimą įmonės nemokumą. Vienoje Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtoje civilinėje byloje ieškovas UAB „ALD Automotive“ kartu su ieškiniu dėl bankroto bylos

⁸⁰ Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo žemės ūkio bendrovės „Kraštovaizdis“ atskirąjį skundą, bylos Nr. e2-449-464/2015, kat. 110.1.

⁸¹ Lietuvos apeliacinis teismas. 2013 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje pagal J. D. tikrosios ūkinės bendrijos atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-2508/2013, kat. 110.1; 110.4; 122.4; 126.8.

⁸² Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje e2-1350-117/2015 pagal atsakovo RELVIT LTD ir uždarnosios akcinės bendrovės „Vilniaus prekyba“, trečiųjų asmenų I. S., M. B. atskiruosius skundus, bylos Nr. e2-1350-117/2015, kat. 110.1.

iškėlimo atsakovui pateikė ne tik atsakovo UAB „GSP Logistika“ skolą patvirtinančius dokumentus, duomenis apie tai, jog laikytasi ginčų sprendimo ne teisme tvarkos, bet ir atsakovo sunkią turtinę padėtį įrodančius duomenis iš Juridinių asmenų registro. Iš atsakovo Juridinių asmenų registru pateikto balanso matyti, kad pagal 2007 m. gruodžio 31 d. duomenis UAB „GSP Logistika“ turto vertė sudarė 4325 Lt, per vienerius metus mokėtinos sumos ir įsipareigojimai– 326 324 Lt.⁸³Kitoje apeliacinio teismo nagrinėtoje civilinėje byloje buvo nustatyta, kad atsakovo turto vertė pagal 2013 m. rugpjūčio 19 d. balanso duomenis sudaro 3 862 653 Lt. Iš teismui pateiktų Nekilnojamojo turto registro išrašų bei kitų dokumentų matyti, kad atsakovui priklausantis nekilnojamasis turtas yra įkeistas, be to, tiek nekilnojamajam, tiek ir kilnojamajam turtui, piniginiams lėšoms šiuo metu taikoma eilė areštų.⁸⁴Taigi apibendrinant tokią teismų praktiką, galima sakyti, kad kreditorių *prima facie* įrodymais kaip tinkamais, gali būti pripažįstami išrašai iš registru apie atsakovo turimą registruotiną turtą, duomenys iš įmonės finansinės atskaitomybės, kiti duomenys apie įmonės sunkią finansinę padėtį, didelis įmonei taikomų areštų kiekis, taip pat rašytiniai įrodymai apie ieškovo ieškinyje nurodytos skolos pagrįstumą, ikiteisminės ginčų sprendimo ne teisme tvarkos laikymąsi.

Pažymėtina, kad kiek anksčiau CPK nebuvo įtvirtinta asmenų, besikreipiančių dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pareiga tikėtina pagrįsti savo ieškinio reikalavimą, o tuo pačiu ir teismai nenagrinėdavo kreditoriaus materialinio teisinio reikalavimo pagrįstumo – iš esmės buvo vertinama tik grėsmė, kad ateityje kreditoriui palankus teismo sprendimas gali būti neįvykdytas. Kiek vėliau teismų pozicija minėtu klausimu ėmė keistis, pradedant preliminariai vertinti kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą. Galiausiai ir pačiame CPK nuo 2011 m. spalio 01 d.⁸⁵ buvo nustatyta asmenų, besikreipiančių į teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, pareiga pagrįsti savo ieškinio reikalavimą.

Vertinant aktyvų teismo vaidmenį bankroto procese pastebėtina, kad iniciatyvos teisė kreiptis dėl laikinųjų apsaugos priemonių įmonei suteikiama ne tik kreditoriams, bet ir pačiam teismui. Tai, kaip minėta, sąlygoja ne tik teismo pareiga bankroto procese veikti aktyviai, bet ir viešojo intereso buvimas. Manytina, kad tokiais atvejais, kuomet iš tikrųjų egzistuoja teismo sprendimo neįvykdymo rizika, ir kreditoriai savo teisės prašyti taikyti

⁸³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo uždarosios akcinės bendrovės „GSP Logistika“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-195/2010, kat. 110.1.

⁸⁴ Lietuvos apeliacinis teismas. 2013 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje pagal J. D. tikrosios ūkinės bendrijos atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-2508/2013, kat. 110.1; 110.4; 122.4; 126.8.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 85-4126.

laikinasias apsaugos priemones nerealizuoja, teismas atsižvelgdamas į visas bylos aplinkybes turėtų nelikti pasyvus ir veikti savo iniciatyva.

Iškėlus bankroto bylą įmonei, kreditorių reikalavimai tenkinami LR ĮBĮ nustatyta tvarka iš įmonės turto, todėl svarbu, kad, inicijavus bankroto bylos iškėlimą atsakovui, jo turimo turto apimtis nesumažėtų, o finansinės galimybės neblogėtų.⁸⁶ Tam, kad apsaugoti įmonės turtą bei kreditorių teises ir interesus, teismui, priėmusiam nutartį iškelti bankroto bylą yra numatyta pareiga uždėti įmonės nekilnojamam turtui ir kitam ilgalaikiam materialiniam turtui areštą, galiojantį iki nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos (ĮBĮ 10 str. 3 d. 2 p.). Nutartis iškelti bankroto bylą priimta rašytinio proceso tvarka įsiteisėja per 10 dienų nuo jos priėmimo dienos, tuo tarpu žodiniame procese – per 7 dienas, jei pastarosios nebuvo apskųstos. Tuo tarpu kai minėtos nutartys yra apskundžiamos, jos gali būti nagrinėjamos dar dvi savaites, tad iš esmės esant tokiai situacijai susidaro gan nemažas laiko tarpas, kuriuo įmonės valdymo organai dar turi visus įgaliojimus, todėl jo metu būtina užtikrinti įmonės turto apsaugą. CPK 145 str. 1 d. 1 ir 3 punktai numato dvi turto arešto, kaip laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, formas – nekilnojamojo daikto areštą ir kilnojamųjų daiktų, piniginių lėšų ar turtinių teisių areštas. Daugeliu atvejų šios laikinosios apsaugos priemonės teismų taikomos kartu.

3.2.3. Kreditorių interesų gynyba tyčinio bankroto atveju

Paprastai įmonių bankrotas kaip reiškinys nėra planuojamas, kadangi kiekviena savo veiklą vykdanči įmonė yra suinteresuota veiklos pelningumu, tęstinumu ir sėkmingumu. Juolab, kad ir paties bankroto pasekmės yra skaudžios tiek įmonei, tiek jos kreditoriams. Tačiau pasitaiko atvejų, kuomet tam tikri asmenys, t.y. įmonės valdymo organai ar jos dalyviai akivaizdžiai ima veikti priešingai įmonės veiklos tikslams, tokiu būdu sąmoningai privedant įmonę prie bankroto tyčia. ĮBĮ 20 str. 2 d. yra numatyti tam tikri požymiai, orientuojantis į kuriuos, teismas bankrotą gali pripažinti tyčiniu. Tokiais požymiais pripažintini įmonės valdymo organo pareigų, susijusių su įmonės valdymu nevykdymas ar netinkamas vykdymas, nuostolingų ir ekonomiškai nenaudingų sandorių sudarymas, turto pardavimas mažesnėmis nei rinkos kainomis, turto perleidimas neatlygintinai, atsiskaitymo už turtą atidėjimas ekonomiškai nenaudingam laikotarpiui, atsiskaitymas su įmone veiklos nevykdančių įmonių akcijomis, įmonės veiklos

---

⁸⁶ Šiaulių apygardos teismas. 2016 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje, M. N. v. BUAB „BalticBioenergy“, bylos Nr. B2-503-440/2016, kat. 2.5.1.3.6; 2.5.2.1; 2.5.2.2; 2.5.8.10; 3.1.1.2.22; 3.2.3.2; 3.2.4.4; 3.2.4.11; 3.2.7.1; 3.4.2.5.

organizavimas taip, kad kreditorių galimybės nukreipti išieškojimą į įmonės turtą buvo apribotos arba panaikintos, išieškojimo pirmenybė sąmoningai suteikiama tos pačios eilės kreditoriams, kuriems įsipareigojimai atsirado vėliau, buhalterinės apskaitos apgaulingas arba netinkamas tvarkymas. Bent vieno iš šių požymių buvimas teismui suteikia teisę pripažinti bankrotą tyčiniu, kadangi visi minėtieji požymiai atskleidžia įmonės privedimą prie bankroto sąmoningai blogai valdant įmonę (tiek veikimu, tiek neveikimu) ir (arba) sudarant sandorius, kai buvo žinoma ar turėjo būti žinoma, kad jų sudarymas pažeidžia kreditorių teises ir teisėtus interesus (ĮBĮ 2 str. 12 d.) Pastebėtina, kad tyčinio bankroto sąvoką ir jo požymius įstatymo leidėjas detalizavo teismų praktikoje susiformavusiais kriterijais.⁸⁷

Kasacinis teismas, formuodamas praktiką⁸⁸ tyčinio bankroto bylose, yra išaiškinęs, kad tyčinio bankroto nustatymui yra svarbu nustatyti ar bankrutuojančios įmonės sudarytais sandoriais ar kitokia įmonės veikla buvo nuosekliai ir kryptingai siekiama įmonės nemokumo. Tuomet, kai įmonės finansinė situacija yra itin sunki t.y. kai įmonė faktiškai yra nelikvidi ar nemoki, svarbu nustatyti ar tolimesnė įmonės veikla buvo nukreipta į dar didesnę įmonės turtinės padėties pabloginimą. Taigi nustatant tyčinį bankrotą yra svarbu nustatyti ar tiek įmonei, tiek kreditoriams žalingi įmonės valdymo organų veiksmai pasižymėjo nuoseklumu ir kryptingumu, t.y. turi būti nustatyta ar įmonės valdymo organai savo veiksmais siekė vieno tikslo – įmonės turtinės padėties pabloginimo. LAT savo praktikoje atskleidžia ir blogo įmonės valdymo sampratą. Blogas įmonės valdymas gali atsiskleisti sąmoningai vykdoma neteisinga investicijų politika, ydinga įmonės plėtra ir veikla (investicijos į nerealius ar pasenusius projektus, neperspektyvių įmonių akcijų supirkimas, nepaklausių prekių gamyba ir pan.), blogu vadovavimu įmonės komercinei, ūkinei ir finansinei veiklai, netinkamu darbo, technologinių procesų organizavimu, žinomai nenaudingų įmonei sandorių sudarymu, neatlikimas tų ekonominių veiksnių ir finansinių operacijų, kurias būtina atlikti konkrečioje situacijoje. Iš tokios formuojamos teismų praktikos galima daryti išvadą, kad pagrindų, norint bankrotą pripažinti tyčiniu yra numatyta gan nemažai.

Problema gali kilti tik tuomet, kai vieno ar kelių pagrindų buvimą tenka įrodyti. Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos Tyčinių bankrotų

---

⁸⁷ Šiaulių apygardos teismas. 2014 m. liepos 10 d. nutartis dėl BUAB „Ropokalnis“ bankroto pripažinimo tyčiniu, bylos Nr. B2-801-124/2014, kat. 126, 126.8.

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 22 d. nutartis pagal suinteresuoto asmens J. L. kasacinį skundą, bylos Nr. 3K-3-236-686/2015, kat. 126.8(S).

Lietuvoje apžvalgoje⁸⁹ yra teigiama, kad daugelis bankroto administratorių susiduria su pagrįstų įrodymų dėl tyčinio bankroto nustatymo radimo problema, kadangi dažniausiai įmonės privedimas prie bankroto tyčia yra suplanuojamas iš anksto. Kreditorius ar kreditoriai, realizuodami savo teisę kreiptis į teismą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu taip pat turėtų turėti gan nemažai informacijos apie įmonę, bei jos sudarytus sandorius. Kreditorius ketindamas kreiptis į teismą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu turėtų susipažinti ĮBĮ numatytais tyčiniam bankrotui taikomais požymiais ir pats įsivertinti ar bent vienas ar keli požymiai sutampa su jo turimais duomenimis ir informacija apie įmonę bei jos sudarytus sandorius. Tačiau kreditorių situaciją palengvina ĮBĮ 20 str. 3 d. nustatytos prezumpcijos, kuriomis remiantis bankrotas yra pripažįstamas tyčiniu. Pastebėtina, kad šių prezumpcijų įteisinimas iš tikrųjų palengvino kreditorių teisės kreiptis į teismą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu įgyvendinimą, kadangi remiantis šiomis prezumpcijos įrodinėjimo našta pereina asmenims, atsakingiems už tyčinį bankrotą, t.y. jie turės paneigti prezumpciją.

Tais atvejais, kai teismas pripažįsta bankrotą esant tyčiniu, bankroto administratoriui atsiranda pareiga patikrinti įmonės sandorius, sudarytus per 5 metų laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo ir pareikšti ieškinius dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais (ĮBĮ 20 str. 5 d.). Šia pareigą administratorius turi atlikti ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo teismo nutarties pripažinti bankrotą tyčiniu įsiteisėjimo dienos arba nuo dokumentų apie įmonės sandorių sudarymą gavimo dienos, jeigu šie dokumentai perduoti po nutarties pripažinti bankrotą tyčiniu įsiteisėjimo dienos. Tyčinio bankroto atveju įmonės sandorių patikrinimui ilgesnio termino nustatymas siejamas su tikimybe atrasti daugiau sandorių, prieštaraujančių įmonės veiklos tikslams ir galėjusių turėti įtakos, kad įmonė nebegali atsiskaityti su kreditoriais. Atradus daugiau sandorių, turėjusių neigiamos įtakos kreditorių interesams, pastarieji gali būti pripažinti negaliojančiais, taip padidinant galimybes grąžinti daugiau turto į bankrutuojančios įmonės masę ir didesne apimtimi patenkinti visų kreditorių reikalavimus.

Daugelio juridinių asmenų atsakomybė yra ribota juridinio asmens turtu. Tačiau už juridinio asmens fasado veikia fiziniai asmenys, kurie, šiuo fasadu prisidengdami, gali elgtis nesąžiningai kreditorių atžvilgiu. Todėl dažna žalos kreditoriams atsiradimo

---

⁸⁹Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos Ūkio ministerija Vidaus ministerija, „Tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalga“, (2010), P. 4.

priežastis – aplaidūs ar nesąžiningi bendrovės vadovų veiksmai.⁹⁰2013 m. balandžio 18 d. įstatymu Nr. XII-237 įstatymų leidėjas ĮBĮ 20 straipsnio 7 dalyje įtvirtino itin svarbią kreditorių interesų apsaugą užtikrinančią normą: kuomet likvidavus įmonę dėl tyčinio bankroto kreditoriaus ar kreditorių reikalavimai lieka nepatenkinti arba patenkinti ne visa apimtimi, kreditoriams yra nustatyta teisė pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo asmeniui (asmenims) dėl kurio veikimo ar neveikimo kilo tyčinis bankrotas, taip pat jeigu dėl šio asmens veikimo ar neveikimo prievolė yra neįvykdyta. Šios prievolės dydis negali viršyti dėl asmens tyčinės veiklos susidariusių ir bankroto proceso metu nepatenkintų reikalavimų sumos.

Praktikoje gali iškilti klausimas, kada kreditoriai gali realizuoti savo teisę pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo atsakingiems asmenims. ĮBĮ yra numatyta, kad kreditoriai tai gali padaryti tik įmonę likvidavus dėl tyčinio bankroto, šios aplinkybės plačiau nedetalizuojant. Kauno apygardos teismas nagrinėdamas civilinę bylą⁹¹, šiuo klausimu yra pasisakęs, kad ĮBĮ 20 straipsnio 7 dalyje pavartotos sąvokos „likvidavus įmonę dėl bankroto“ negalima tapatinti su ĮBĮ 30 straipsnyje įtvirtintu vienu iš bankroto proceso etapų – įmonės likvidavimu. Toliau aiškindamas šios sąvokos prasmę, teismas atkreipia dėmesį į tam tikrus aspektus. Kuomet įmonė yra pripažįstama bankrutavusia ir likviduojama dėl bankroto, prasideda nemokios įmonės likvidavimo procedūra, t.y. organizuojamas įmonei priklausančio turto pardavimas, o iš gautų pajamų tenkinami kreditorių reikalavimai. Todėl šiame etape dar nėra aišku kokia apimtimi bus patenkinti kreditorių reikalavimai. Tik tuomet kai likvidavimo procedūra yra užbaigiama, paaiškėja, kokia konkrečiai apimtimi bus patenkinti kiekvieno kreditoriaus reikalavimai. Taigi kreditorius, norėdamas pareikšti reikalavimą pagal ĮBĮ 20 str. 7 d. turi aiškiai žinoti savo nepatenkinto kreditorinio reikalavimo dydį, o jis kaip minėta sužinomas tik užbaigus likvidavimo procedūrą. Antras dalykas, kurį teismas akcentuoja yra likvidavimo procedūros užbaigimo momentas ir pasekmės. ĮBĮ 30 straipsnio pagrindu teismas priima nutartį taikyti įmonei likvidavimo procedūrą, t.y. tik pradėti likvidavimo procesą. Tuo tarpu ĮBĮ 20 straipsnio 7 dalyje pavartotas žodžių junginys „likvidavus įmonę dėl bankroto“ reiškia likvidavimo procedūros užbaigimą, o ne pradėjimą. Pagal CK 2.95 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą teisinį reglamentavimą, juridinis asmuo pasibaigia ne nuo sprendimo dėl juridinio asmens likvidavimo priėmimo, bet nuo juridinio asmens išregistravimo iš juridinių asmenų registro. Teismas remiantis išdėstytais argumentais,

---

⁹⁰ DIDŽIULIS, L. *Bendrovės vadovų civilinė atsakomybė kreditoriams*. Teisės mokslo ir praktikos žurnalas Justitia, 2008m. Nr. 3 (69). P. 55.

⁹¹ Kauno apygardos teismas. 2015 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo V. K. apeliacinį skundą, bylos Nr. e2A-1375-658/2015, kat. 24.1; 24.3 (S).

plečiamai išaiškino „likvidavus įmonę dėl bankroto“ sąvoką ir nustatė aiškų momentą - kreditoriai teisę pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo gali tik priėmus sprendimą dėl įmonės pabaigos ir likviduotos dėl bankroto įmonės išregistravimo iš juridinių asmenų registro. teismas remiantis išdėstytais argumentais, plečiamai išaiškino „likvidavus įmonę dėl bankroto“ sąvoką ir nustatė momentą, nuo kurio jau tampa aišku, kad prievolė nebus įvykdyta, tad gali būti realizuojama ir kreditorių teisė į žalos atlyginimą.

Tam, kad kreditorius galėtų pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo, turi būti tam tikrų įvykių sudėtis: bankrotas turi būti pripažintas tyčiniu, įmonė likviduota, o kreditoriaus reikalavimai nepatenkinti dėl asmens, kuriam prašoma taikyti civilinę atsakomybę. Pirmųjų dviejų sąlygų tenkinimas problemų nekelia, kadangi joms egzistuoti pakanka įsiteisėjusios teismo nutarties dėl bankroto pripažinimo tyčiniu bei įsiteisėjusio teismo sprendimo dėl įmonės pabaigos. Tad kreditoriui reikėtų įrodyti esant įmonės vadovo ar dalyvio kaltus veiksmus. Vilniaus apygardos teismas nagrinėjęs civilinę bylą⁹² dėl žalos atlyginimo ir spręsdamas vadovo atsakomybės klausimą, kaip įrodymais rėmėsi Lietuvos apeliacinio teismo įsiteisėjusia nutartimi dėl bankroto pripažinimo tyčiniu bei įsiteisėjusiu Vilniaus miesto apylinkės teismo nuosprendžiu, pagal kurį atsakovas būdamas vieninteliu įmonės akcininku bei faktiniu įmonės vadovu, turėdamas administracinius įgaliojimus savo parašu, kaip įmonės technikos direktorius, patvirtino žinomai suklastotus dokumentus, t. y. 2009-01-01 sudarytą įmonės balansą bei pelno (nuostolių) ataskaitą, ir šiuos žinomai suklastotus finansinės atskaitomybės dokumentus panaudojo, taip pat buvo nustatyta, kad buhalterinė apskaita nebuvo organizuota taip, kad į apskaitą būtų įtrauktos visos ūkinės operacijos ir ūkiniai įvykiai, susiję su turto, įsipareigojimų dydžio arba struktūros pasikeitimu. Taigi darytina išvada, kad tiek įsiteisėjusi nutartis dėl bankroto pripažinimo tyčiniu, tiek įsiteisėjęs teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje, kurioje vadovas pripažįstamas kaltu, atlikęs veiksmus sąlygojusius tyčinį bankrotą, laikytini pakankamais įrodymais, kadangi jie įrodo esant juridinio asmens dalyvių nesąžiningus veiksmus.

Apibendrinant prieš tai išdėstytą ir teismų praktiką tyčinio bankroto klausimais, visgi pastebėtina, tyčinio bankroto įrodymas vis dar išlieka sudėtingu uždaviniu. Pripažintina, kad ĮBĮ yra numatytas gan nemažas sąrašas atvejų, kuomet bankrotas gali būti pripažintas tyčiniu, o ir teismų praktika plėtoja ĮBĮ numatytus tyčinio bankroto požymius, tačiau pagrįstų įrodymų nebuvimas dažniausiai nulemia tyčinių bankrotų nenustatymą, o tuo

---

⁹² Vilniaus apygardos teismas. 2016 m. sausio 20 d. sprendimas civilinėje byloje pagal ieškovo BUAB „Radiolinija“ ieškinį atsakovui A. V. dėl žalos atlyginimo, bylos Nr. 2-2137-619/2016, kat. 44.5.2; 116.1 (S).

pačiu ir kreditorių reikalavimų maksimalaus patenkinimo negalimumą. Šios problemos sprendimui yra aktualus ir sveikintinas įstatymo leidėjo žingsnis, įtvirtinęs tyčinio bankroto prezumpcijas, taip sudarant kreditoriams galimybę lengviau ginti savo interesus. Svarbi yra ir ĮBĮ įtvirtinta kreditorių teisė reikalauti žalos atlyginimo iš asmenų, atsakingų dėl tyčinio bankroto, kadangi minėta norma užtikrina kreditorių, kurių reikalavimai nebuvo patenkinti arba patenkinti ne visa apimtimi interesus.

3.2.4. Taikos sutartis bankroto procese

Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotą praktiką, taikos sutartis – tai ginčo šalių tarpusavio susitarimas, kuriuo jos, atsisakydamos tam tikrų oponuojančių argumentų, nustato abipusiškai priimtinas ginčo sprendimo sąlygas.⁹³Taikos sutartis, kaip viena iš sutarčių rūšių, pasižymi bendra šalių suderinta valia, tokiu būdu civiliniame procese įgyvendinant dispozityvumo principą. Bankroto procese taikos sutartis sudaroma kai tiek bankrutuojanti įmonė, tiek kreditoriai nusprendžia, kad abiemis šalims yra naudingiau sudaryti taikos sutartį, negu kad taikyti įmonės bankroto procedūras. Tai paaiškinama tuo, kad bankrutuojančiai įmonei suteikiama dar viena galimybė atsitiesti ir toliau vykdyti savo veiklą, atkuriant savo mokumą, o kreditoriams atsiranda galimybė patenkinti savo kreditorinius reikalavimus visa apimtimi. Todėl manytina, kad taikos sutartis bankroto procese tam tikrais atvejais gali labiau užtikrinti kreditorių interesus, negu sprendimo dėl įmonės pabaigos ir likvidavimo priėmimas, kuomet įmonės turto patenkinti visų kreditorių reikalavimus gali akivaizdžiai nepakakti.

Pagal ĮBĮ 2 str. 11 d. taikos sutartis yra apibūdinama kaip kreditorių ir įmonės, o tuo atveju, kai įmonė yra neribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo, – ir jos savininko (savininkų) susitarimas tęsti įmonės veiklą, kai įmonė ir (arba) neribotos civilinės atsakomybės įmonės savininkas (savininkai) prisiima tam tikrus įsipareigojimus, o kreditoriai sutinka savo reikalavimus atidėti, sumažinti ar jų atsisakyti. Iš šios normos matyti, kad šalys sudarydamos taikos sutartį nustato tarpusavio teises ir pareigas, taiko nuolaidas viena kitos atžvilgiu. Pastebėtina, kad nuolaidų taikymas analizuojant minėtą teisės normą labiau pasireiškia iš kreditorių pusės, kadangi taikos sutartimi yra galimas kreditorių reikalavimų atidėjimas, sumažinimas ar jų atsisakymas yra labiau naudingas pačiai bankrutuojančiai įmonei nei kreditoriams. Todėl tais atvejais, kuomet kreditoriai

---

⁹³ Lietuvos apeliacinis teismas. 2016 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje pagal suinteresuoto asmens valstybinės įmonės „Indėlių ir investicijų draudimas“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-496-381/2016, kat. 3.3.1.12.

nusprendžia savo reikalavimus atidėti ar sumažinti, reikia atkreipti dėmesį, ką mainais į tai taikos sutartimi siūlo pati įmonė, t.y. kokius įsipareigojimus ji prisiima, ir ar tais įsipareigojimais yra užtikrinami kreditorių interesai. Šioje vietoje yra svarbus ir teismo vaidmuo, kadangi teismui yra suteikta teisė taikos sutartį tvirtinti arba ne. Todėl teismas, analizuodamas taikos sutarties turinį, turi įsitikinti ar joje numatyti veiksmai neprieštarauja įstatymams bei nepažeidžia įstatymų saugomų interesų (ĮBĮ 29 str. 3 d., CPK 42 str. 2 d.). Todėl ir teismų praktikoje yra suformuota taisyklė, kad teismas, sprenddamas ginčus dėl taikos sutarties patvirtinimo, turi išnagrinėti ir įvertinti, ar taikos sutartis atitinka teisingumo, protingumo ir sąžiningumo reikalavimus, ar bus pasiektas maksimalus kreditorių reikalavimų patenkinimas, ar nėra prieštaravimo viešajam interesui.⁹⁴ Taigi teismas, sprenddamas klausimą dėl taikos sutarties tvirtinimo yra įpareigotas patikrinti ar tokia sutartis atitinka kreditorių interesus ir ar tokia sutartimi yra bus įmanoma kuo maksimaliau patenkinti kreditorių reikalavimus. Todėl sudarant taikos sutartį, kreditorių interesų apsaugos atžvilgiu yra patartina kuo tiksliau apsibrėžti kokiais terminais ir kokiais būdais bus tenkinami kreditorių reikalavimai. Taip pat teismas tvirtindamas taikos sutartį turi nustatyti ar egzistuoja visas reikalavimų, taikomų taikos sutarties turiniui, visetas (ĮBĮ 29 str. 1 d. 1-4 p.).

Kadangi teismas atlieka tik taikos sutarties turinio patikrinimą ir atitikimą įstatymų normoms, jam nėra suteikta galimybė koreguoti ir keisti taikos sutarties sąlygas. Tą vienoje civilinėje byloje⁹⁵ pažymėjo ir Lietuvos apeliacinis teismas, teigdamas, kad teismas taikos sutarties tvirtinimo procese vykdo taikos sutarties turinio kontrolę, t. y. įvertina, ar ji sudaryta laisva valia, ar jos sąlygos neprieštarauja įstatymo normoms, ar nepažeidžia viešojo intereso. Ta pačia nutartimi Lietuvos apeliacinis teismas nustatė, kad teismui nėra numatyta prerogatyva spręsti dėl taikos sutarties sąlygų ir tuo labiau jas keisti, kadangi tokia teisė yra nustatyta tik taikos sutarties šalims, tad Lietuvos apeliacinis teismas panaikino Kauno apygardos teismo nutartį, kuria buvo patvirtinta taikos sutartis su teismo pakeistomis sutarties sąlygomis.

Taikos sutartis laikoma sudaryta, kai ją pasirašo kreditoriai, kurių nepatenkintų reikalavimų suma sudaro ne mažiau kaip 2/3 iki taikos sutarties pasirašymo dienos visų likusiųjų nepatenkintų reikalavimų sumos vertinės išraiškos, arba jų įgaliotas atstovas ir administratorius, gavęs įmonės savininko (savininkų) sutikimą (ĮBĮ 28 str. 3 d.).

---

⁹⁴ Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo (kreditoriaus) Valstybės įmonės Turto bankas atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1515-117/2015, kat. 3.4.2.8.

⁹⁵ Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje trečiojo asmens A. P. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1593-943/2015, kat. 126. 126.8.

Remiantis šia nuostata, darytina išvada, kad taikos sutarties sudarymui nėra būtinas visų kreditorių sutikimas. Ši nuostata yra gan nauja (įsigaliojo nuo 2013 m. spalio. 01 d.), kadangi galiojant senesniam teisiniam reguliavimui, taikos sutarties sudarymui buvo būtinas visų kreditorių taikos sutarties pasirašymas. Šią naują nuostatą, kad taikos sutarčiai sudaryti pakanka ir 2/3 nepatenkintų reikalavimų turinčių kreditorių pritarimo teismai vertina gan teigiamai, kadangi ši dalis atspindi didžiausią turtinį interesą turinčią ir pažeidžiamiausią interesų grupę bankroto byloje.⁹⁶Tačiau šios nuostatos įtvirtinimą ir teismų poziciją reikėtų vertinti kaip ne itin palankią likusių kreditorių atžvilgiu. Praktikoje gali būti atvejų, jog 2/3 visų likusių nepatenkintų reikalavimų sumą turės tik vienas kreditorius, tad susidaro tokia situacija, kuomet remiantis minėta ĮBĮ norma, taikos sutarties pasirašymui pakaks ir vieno kreditoriaus parašo, kas akivaizdžiai gali lemti likusių kreditorių interesų ir lygiateisiškumo principo pažeidimą.

Taikos sutarties sudarymui turi pritarti kreditorių susirinkimas, kadangi kreditorių susirinkimui, būdant aukščiausia kreditorių interesų išraiškos forma, yra suteikta teisė priimti nutarimą dėl taikos sutarties sudarymo (ĮBĮ 23 str. 12 p.). Kreditorių susirinkimo nutarimams priimti pakanka paprastos balsų daugumos, t.y. kreditorių susirinkimo nutarimas laikomas priimtu, kuomet už jį balsuoja kreditoriai, kurių teismo patvirtintų reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę visų kreditorių patvirtintų reikalavimų sumos (ĮBĮ 24 str. 1 d.). Vertinant šią, nutarimo priėmimui reikalingą balsų daugumą, ir ĮBĮ 28 str. 3 d. įtvirtintą 2/3 nepatenkintų reikalavimų turinčių kreditorių galimybę pasirašyti taikos sutartį, gali iškilti klausimas, kaip šias normas reikėtų derinti tarpusavyje. Lietuvos apeliacinis teismas, vienoje iš savo nutarčių⁹⁷ yra pažymėjęs, kad „taikos sutarties sudarymas“ ir „taikos sutarties pasirašymas“ turi būti aiškinami netapačiais ir turi skirtingą reikšmę, t.y. kreditorių nutarimui dėl taikos sutarties „sudarymo“ pakanka paprastos balsų daugumos, tačiau šios balsų daugumo nepakanka, kai taikos sutartis yra „pasirašoma“. Taigi, iš išdėstyto galima daryti išvadą, kad taikos sutarties atsiradimui bankroto procese yra reikalingi du etapai: kreditorių susirinkimas turi priimti nutarimą dėl taikos sutarties sudarymo, o priėmus šį nutarimą, kreditoriai, kurių nepatenkintų reikalavimų suma visų nepatenkintų reikalavimų atžvilgiu sudaro 2/3 turi teisę taikos sutartį pasirašyti. Pažymėtina, kad taikos sutarties sudarymui yra būtinas ir bankroto administratoriaus pritarimas, t.y. turi būti jo parašas.

⁹⁶ Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje pagal bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Erdenas I“ akcininkės I. Š. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1583-943/2015, kat. 126.; 126.8.

⁹⁷ Lietuvos apeliacinis teismas. 2012 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje pagal trečiojo asmens uždarnosios akcinės bendrovės „Skirnuva“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-641/2012, kat. 126.8.

Kuomet teismas įsitikina taikos sutarties teisėtumu, jis priima nutartį dėl taikos sutarties patvirtinimo. Tad tik įsiteisėjus šiai nutarčiai atsiranda ir tam tikros pasekmės – įmonės bankroto byla yra nutraukiama. (ĮBĮ 29 str. 5 d.). Teismo nutartimi patvirtinta taikos sutartis sukuria įstatymuose nurodytus materialiuosius ir procesinius padarinius – įgyja *res judicata* galią ir tampa vykdytinu dokumentu.⁹⁸ ĮBĮ neapibrėžia taikos sutarties vykdymo tvarkos. Tačiau tuo atveju, kuomet įmonė nevykdo taikos sutarties, ar vykdo ją netinkamai, kreditoriams neturėtų būti apribojama teisė vėl kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo. Tačiau norint vėl įmonei iškelti bankroto bylą, teismas turės nustatyti ĮBĮ 9 str. 7 d. numatytus bankroto bylos iškelimo pagrindus.

Taikos sutartis bankroto procese daugeliu atveju gali pasitarnauti geresniam kreditorių interesų užtikrinimui. Kai yra reali galimybė, jog įmonė, kuriai kreditoriai suteiks tam tikras nuolaidas, sugebės didesne apimtimi, o galbūt ir visiškai atsiskaityti su kreditoriais, taikos sutarties sudarymas yra žymiai palankesnis kreditorių atžvilgiu, kadangi likviduojant įmonę, esamo įmonės turto neretai nepakanka visų kreditorių reikalavimams užtikrinti. Todėl tiek bankroto administratoriui, tiek kreditoriams kiekvienu atveju reikėtų įvertinti taikos sutarties sudarymo galimybę, nes tam tikrais atvejais taikos sutarties sudarymas gali labiau apsaugoti kreditorių interesus.

4. KREDITORIŲ INTERESŲ UŽTIKRINIMAS SUPAPRASTINTO BANKROTO PROCESO METU

Supaprastinto bankroto institutas bankroto teisėje žinomas jau gan ilgą laiką. Bankroto procedūroms trunkant nemažą laiko tarpą, savaime suprantamu dalyku tampa tai, kad per šį laikotarpį susidaro ir nemažos teismo bei administravimo išlaidos. Todėl teismui nustačius, kad įmonė neturi turto ar šio turto nepakanka teismo bei administravimo išlaidoms apmokėti, tokiai įmonei turi būti taikomas supaprastintas bankroto procesas, kurio esminė procedūra yra nemokios įmonės likvidavimas. Lėšų teismo ir administravimo išlaidų padengimui trūkumas yra esminė sąlyga taikyti supaprastintą bankroto procesą (ĮBĮ 10 str. 10 d., 13¹str. 1 d.). Tačiau be kita ko, iškyla klausimas, kaip įmonė neturinti lėšų apmokėti net teismo ir administravimo išlaidų gali patenkinti kreditorių reikalavimus ir užtikrinti jų interesus? Todėl esant tokiai sunkiai, ypatingai kreditorių interesų atžvilgiu, situacijai, yra itin svarbu nustatyti, kaip supaprastinto

---

⁹⁸ MIKUCKIENĖ, V. *Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese*. Jurisprudencija. 2007, 5 (95), P. 61.

bankroto proceso metu gali būti ginami ir užtikrinami kreditorių interesai. Todėl šioje darbo dalyje bus apžvelgiamas supaprastinto bankroto proceso institutas, jo taikymo sąlygos, įtaka kreditorių teisėms, interesams bei reikalavimų patenkinimo galimybės.

Tam, kad įmonei taikyti supaprastintą bankroto procesą, teismas turi turėti pakankamai pagrįstą prielaidą, kad įmonė neturi turto ar kad šio turto nepakaks teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti. Įstatymas nenustato, kokie duomenys yra būtini tokiai teismo prielaidai padaryti, todėl tokią prielaidą gali suformuoti bylos aplinkybių visuma.⁹⁹ Daugeliu atvejų, pagrindiniai duomenys, kuriais remiantis teismas daro pagrįstą prielaidą yra įmonės balanso duomenys. Turėdamas pagrįstą prielaidą, teismas turi nustatyti sumą, reikalingą teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti. Ši suma negali viršyti 25 minimaliųjų mėnesinių algų sumos. Priklausomai nuo to, kokioje bankroto proceso stadijoje iškyla būtinybė taikyti supaprastintą bankroto procesą, yra sprendžiama ar be pagrindinės sąlygos – lėšų teismo iš administravimo išlaidoms padengti trūkumo – turi būti nustatomos papildomos sąlygos. Bankroto bylos iškėlimo stadijoje teismas, asmeniui pateikusiam pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, turi pasiūlyti įmokėti į teismo depozitinę sąskaitą 25 minimaliųjų mėnesinių algų sumą. Teismas bankroto bylą supaprastinto proceso tvarka nagrinėja tik pareiškėjui įmokėjus šią sumą. Teismas neturi teisės įpareigoti pareiškėjo įmokėti reikalingą sumą, ĮBĮ teismui nustato tik pareigą pasiūlyti tai atlikti. Tad ir kreditorius, besikreipiantis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo negali būti įpareigotas sumokėti supaprastinto bankroto taikymui reikalingą sumą. Čia kreditorius turi pats apsispręsti, kaip jam pasielgti, kadangi įmonės negalėjimas padengti teismo bei administravimo išlaidų lemia ir riziką, kad nebus patenkintas ne tik kreditoriaus reikalavimas, bet ir nebus atgauta įmokėta suma. Tačiau ĮBĮ numato tam tikrą kreditorių interesų apsaugą šiuo klausimu. Viena iš jų yra įtvirtinta ĮBĮ 13¹ str. 8 d., kuri sako, kad tuo atveju, kai supaprastinto bankroto proceso metu yra patenkinti ĮBĮ 13¹ str. 7 d. nurodyti reikalavimai (įmonės darbuotojų – kreditorių reikalavimai), ir patenkinus šiuos reikalavimus lieka tam tikra suma, ši suma skiriama kreditoriui įmokėjusiam prieš tai aptartą sumą. Tiesa, šios normos suteikiama apsauga yra itin sąlygota, visų pirma dėl to, kad remiantis ĮBĮ 13¹ str. 7 d. supaprastinto bankroto proceso metu pardavus neįkeistą įmonės turtą ir reikalavimo teises gauta lėšų suma turi būti didesnė negu reikia teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti, antra, šios didesnės sumos turi pakakti darbuotojų - kreditorių reikalavimams tenkinti, ir tik tada kai lėšų vis dar lieka, jomis yra atlyginamos kreditoriaus, įmokėjusio supaprastinto bankroto procesui

---

⁹⁹Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo K. J. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1225-180/2014, kat. 122.4; 126.4; 126.8.

pradėjimui reikalingą sumą išlaidos. Efektyviau apginti savo interesus kreditoriui, įmokėjusiam pirmiau aptartą sumą, suteikia ĮBĮ 10 str. 11 d. įtvirtinta jo teisė kreiptis į teismą ir prašyti priteisti kreditoriaus įmokėtą sumą iš įmonės vadovo ar kitų asmenų pagal kompetenciją dėl to, kad šis (šie) įmonei tapus nemokia nepateikė pareiškimo teismui dėl bankroto bylos iškėlimo įmonei. Šie asmenys kreditoriui atsako solidariai. Anksčiau šios teisės įgyvendinimas buvo apsunkintas, kadangi kreditorius privalėjo įrodyti tai, kad įmonės vadovas laiku nesikreipė dėl bankroto bylos iškėlimo, o momentas, kada įmonės vadovas turėjo kreiptis dėl bankroto bylos iškėlimo nebuvo aiškiai reglamentuotas. Kaip darbe minėta ir anksčiau, pagal dabartinį teisinį reglamentavimą, įmonės vadovas ar kiti pagal kompetenciją atsakingi asmenys kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo turi nedelsdami, tačiau ne vėliau kaip per 5 dienas po to, kai įmonė tapo nemoki ir įmonės dalyviai per minimalius įstatymuose arba įmonės steigimo dokumentuose nustatytus terminus dalyvių susirinkimui sušaukti, bet ne vėliau kaip per 40 dienų, nesiėmė priemonių įmonės mokumui atkurti. Todėl kreditorius, žinantis, kad vadovas ar kiti pagal kompetenciją asmenys nustatytu terminu nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo ar pavėlavo tai atlikti, sėkmingai šį faktą gali panaudoti kreipiantis dėl įmokėtos sumos priteismo. Taigi, manytina, kad ši teisė, kreditoriui apmokėjusiam reikalaujamą sumą, tinkamai apgina jo interesus.

Tiesa, teismas supaprastinę bankroto procesą taiko ir tais atvejais kai įmonės darbuotojas - kreditorius pateikia pareiškimą iškelti įmonei bankroto bylą dėl neįvykdytų reikalavimų, susijusių su darbo santykiais, reikalavimų atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe (ĮBĮ 10 str. 10 d. 3 p.). Teismas, gavęs šio kreditoriaus pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo ir nustatęs, kad įmonė neturi turto teismo ir administravimo išlaidoms apmokėti, turi priimti nutartį taikyti supaprastintą bankroto procesą, nesiūlant kreditoriui apmokėti reikalaujamą sumą. Tą pažymi ir teismų praktika, pabrėždama, kad kai kreditorius pareiškimą teikia dėl neįvykdytų reikalavimų, susijusių su darbo santykiais, bankroto byla gali būti keliama ir nagrinėjama supaprastinto bankroto proceso tvarka be atskiro įpareigojimo įmokėti atitinkamą pinigų sumą į depozitą.¹⁰⁰ ĮBĮ 10 str. 10 d. 2 p. numato dar vieną galimybę kreditoriams išvengti piniginio įnašo į depozitinę sąskaitą mokėjimo tuo atveju, kai bankroto administratorius prisiima riziką administruoti turto neturinčią įmonę.

---

¹⁰⁰Klaipėdos apygardos teismas. 2014 m. liepos 18 d. sprendimas civilinėje byloje, UAB „Kononeko ir Ko“ v. A. D., bylos Nr. 2-746-112/2014, kat. 112.

Tokiomis nuostatomis, manytina, apsaugomi kreditorių finansiniai interesai, kadangi jie bet koku atveju patenka į nedėkingą jų atžvilgiu situaciją, kuomet yra sprendžiamas klausimas dėl supaprastinto bankroto proceso taikymo.

Supaprastintas bankroto procesas gali būti pritaikytas tiek iki bankroto bylos iškėlimo, tiek ir vėliau, t. y. įmonės bankroto bylos nagrinėjimo metu, jeigu paaiškėja, kad bankrutuojanti ar likviduojama įmonė neturi pakankamai turto administravimo išlaidoms padengti.¹⁰¹ Taigi bankroto bylos nagrinėjimo stadijoje supaprastintam bankroto procesui taikyti iš esmės yra reikalinga ši vienintelė sąlyga. Bankroto bylos nagrinėjimo metu aplinkybę, jog įmonė neturi turto ar jo nepakanka teismo ar administravimo išlaidoms, visų pirma, nustato administratorius, tačiau teismas negali automatiškai tvirtinti tokio nustatymo ir, esant pagrįstoms abejonėms, turi įsitikinti administratoriaus tyrimo rezultatų pagrįstumu.¹⁰² Tokia teismų pozicija yra visiškai pagrįsta, kadangi supaprastinto bankroto proceso taikymas lemia ir kreditorių teisių apimties sumažėjimą. Vadovaujantis ĮBĮ supaprastinto bankroto proceso metu kreditorių susirinkimai nešaukiami, o kreditorių susirinkimo kompetencijai skirtus turto pardavimo klausimus sprendžia teismas. Iš šių pateiktų ĮBĮ nuostatų yra akivaizdu, kad supaprastinto bankroto proceso metu kreditoriaus teisės yra itin apribojamos. Tą patvirtina ir teismų praktika, teigdama, kad supaprastinto bankroto proceso tikslas – teisėtai ir greitai likviduoti nemokų skolininką ir dėl tos priežasties (proceso operatyvumo, koncentruotumo, ekonomiškumo principų įgyvendinimo) yra apribojamos bendrovės kreditorių teisės.¹⁰³ Lietuvos apeliacinis teismas, sutikdamas su šia nuostata, ir pažymėjęs, kad nors supaprastinto bankroto proceso metu kreditorių susirinkimai ir nėra šaukiami, tačiau kreditoriai turi teisę pasinaudoti ĮBĮ įtvirtintomis teisėmis nustatytomis bankroto bylos procese dalyvaujantiems asmenims, tai yra žinoti apie atskirų klausimų svarstymą, teikti savo argumentus svarstomais klausimais, žinoti apie priimtus teismo sprendimus, o nesutikdami su priimtais teismo sprendimais, dėl jų paduoti atskirąjį skundą.¹⁰⁴ Pažymėtina, kad atsižvelgiant į akivaizdžius kreditorių teisių ribojimus, kreditoriai remiantis ĮBĮ 13¹ str. 10 d. gali paduoti atskirąjį skundą ir dėl nutarties taikyti supaprastintą bankroto procesą.

¹⁰¹Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje pagal ieškovės S. B. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-141/2009, kat. 126.4.

¹⁰²Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo T. D. S. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-155/2014, kat. 126.4.

¹⁰³Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo uždarnosios akcinės bendrovės „Emilė“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1459/2014, kat. 126.4.

¹⁰⁴Lietuvos apeliacinis teismas. 2016 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje J. K., UAB „Virtualios valiutos“, Ž. S. atskiruosius skundus, bylos Nr. 2-775-370/2016, kat. 3.4.2.4.

Priėmęs nutartį taikyti įmonei supaprastintą bankroto procesą, teismas tvirtina kreditorių reikalavimus, pagal administratoriaus pateiktą sąrašą, sudarytą pagal įmonės buhalterinės apskaitos duomenis, jei šie reikalavimai dar nebuvo patvirtinti (ĮBĮ 13¹ str. 2 d. 5 p.). Reikalavimų tenkinimas supaprastinto bankroto procese kiek skiriasi nuo įprastinio. Pardavus įmonėje turimą turtą ir reikalavimų teises, pirmiausia yra padengiamos teismo ir administravimo išlaidos, o tais atvejais, kuomet lėšų buvo gauta daugiau, negu reikia administravimo išlaidoms apmokėti, likusios lėšos skiriamos įmonės darbuotojų – kreditorių reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, tenkinti. Esant įprastiniam bankroto procesui, padengus darbuotojų – kreditorių reikalavimus, yra tenkinami antros ir trečios eilės kreditorių reikalavimai. Tačiau supaprastinto bankroto proceso metu, po atsiskaitymo su darbuotojais – kreditoriais, likus lėšoms, šios turi būti skiriamos kreditoriui, įmokėjusiam teismo reikalaujamą sumą. Ir tik tuo atveju, jei po visų atsiskaitymų vis dar lieka lėšų, jomis yra tenkinami reikalavimą pagal ĮBĮ 35 str. numatytas kreditorių tenkinimo eiles.

Išanalizuota teismų praktika supaprastinto bankroto bylose vienareikšmiškai atskleidžia kreditorių teisių ir interesų ribojimus, lyginant jį su įprastu bankroto procesu. Tai paaiškinama tuo, kad supaprastinto bankroto proceso tikslas yra likvidavimo procedūros taikymas, eliminuojant iš rinkos nemokų juridinį asmenį. Supaprastinto bankroto proceso konstatavimas pats savaime lemia ne itin dideles galimybes kreditoriams patenkinti savo reikalavimus, o teisių ribojimai dar labiau atitolina juos aktyvaus dalyvavimo supaprastinto bankroto proceso procedūrose. Kreditorių interesų užtikrinimas supaprastintame bankroto procese pagrinde pasireiškia ĮBĮ numatyta galimybe išvengti teismo reikalaujamos sumos įmokėjimo, šį įpareigojimą perkeliant riziką prisiimančiam bankroto administratoriui, o darbuotojų – kreditorių atveju šio reikalavimo iš viso netaikant. Taip pat itin svarbi yra teismo reikalaujamą sumą įmokėjusių kreditorių interesus užtikrinanti teisės norma, suteikianti galimybę prisiteisti šią sumą iš įmonės vadovo ar kitų pagal kompetenciją atsakingų asmenų. Kitais atvejais, kreditoriai savo interesus gali ginti ĮBĮ numatytais bankroto byloje dalyvaujančių asmenų teisėmis.

IŠVADOS

1. Išnagrinėta kreditorių interesų bei jų gynimo raida atitinkamais laikotarpiais parodo, kad laikui bėgant, siekis apsaugoti kreditorių teises ir interesus vis didėjo, tą atskleidžia ir bankroto, kaip kreditorių interesų gynimo procedūros atsiradimas bei priemonių, užtikrinančių kreditorių interesų apsaugą tobulėjimas. Išnagrinėjus bankroto teisinio reglamentavimo raidą, yra pastebėtina teigiama tendencija kreditorių interesų apsaugos ir gynimo atžvilgiu – ĮBĮ keičiamas siekiant kuo geriau apsaugoti kreditorių interesus. Kreditoriui esant viena iš svarbiausių bankroto proceso figūrų, darytina išvada, kad pagrindinis (tačiau tikrai ne vienintelis) kreditoriaus interesas bankroto procese yra jo reikalavimo patenkinimas. Kreditorių interesų samprata yra tiesiogiai susijusi su teismo, bankroto administratoriaus efektyviu teisių ir pareigų vykdymu, bei kreditoriams įstatymų suteikiamomis teisėmis.

2. CK yra numatyti *actio Pauliana* ir netiesioginio ieškinio institutai – tai specialieji kreditorių interesų gynybos būdai. Išanalizavus teismų praktiką, yra matyti, *actio Pauliana* ieškiniui pateikti reikalaujama gan nemažai sąlygų, kurios neretai apsunkina kreditorių padėtį, siekiant nuginčyti atitinkamą sandorį. Manytina, kad šių sąlygų turinys teismų praktikoje galėtų būti plėtojamas labiau kreditorių interesų gynybos atžvilgiu palankesne prasme, t.y. lengvinant sąlygų įrodinėjimą. Tai nepasakytina apie netiesioginį ieškinį – jo taikymui reikalaujama mažiau sąlygų. Sveikintina ir kreditorių interesų atžvilgiu itin palanki yra teismų suformuota taisyklė, kad kreditorius gali pasirinkti bet kurią teisminį ginčą inicijuojančio asmens procesinę padėtį - tai savo ruožtu padeda išvengti teisinio neapibrėžtumo.

3. Bankroto administratoriui bankroto procese turint itin plačius įgaliojimus svarbu užtikrinti, kad šiuos įgaliojimus jis panaudotų maksimaliam kreditorių interesų gynimui užtikrinti. Teismo vaidmuo kreditorių interesų gynime negali būti pasyvus – bankroto procese egzistuojant viešajam interesui, teismas privalo veikti aktyviai. Čia pastebima neigiama tendencija – teismai, būdami nepakankamai aktyvūs, neretai netiria kreditorių reikalavimų pagrįstumo, arba tiria nepakankamai, savo iniciatyva nerenka įrodymų, tokiu būdu tvirtinant reikalavimus, ir galimai pažeidžiant likusių kreditorių interesus. Manytina, kad teismas šiuo klausimu turėtų būti aktyvesnis.

4. Kreditorių procesinio statuso nustatymas bankroto bylos iškėlimo metu yra svarbus kreditoriams suteikiamų teisių apimties atžvilgiu. Remiantis dabartiniu teisiniu reglamentavimu bei teismų praktika, kreditoriams, siekiantiems turėti daugiau teisių

bankroto procese, siūlytina iki bankroto bylos iškėlimo pareikšti savarankišką reikalavimą dėl bankroto bylos iškėlimo. Kadangi tokią galimybę numato teismų praktika, siūlytina tai įtvirtinti ir ĮBĮ.

5. Laikinas apsaugos priemonės teismas gali taikyti tiek iki iškeliant bankroto bylą, tiek ją iškėlus. Kreditorių interesų gynybos atžvilgiu aktualesnis būtų laikinųjų apsaugos priemonių taikymas iki iškeliant bankroto bylą, kadangi įmonės turtas gali būti iššvaistomas, arba atsiskaitoma su kitais kreditoriais, taip sumažinant galimybes savo reikalavimus patenkinti kitiems kreditoriams. Teismas, turėtų dažniau išnaudoti jam suteikiamą iniciatyvos teisę taikyti laikinas apsaugos priemones tais atvejais, kai kreditoriai dėl to nesikreipia, tačiau yra akivaizdu, kad tai būtina.

6. Tyčinio bankroto nustatymas vis dar išlieka opia problema. Nagrinėjant Lietuvos teismų praktiką pastebimas tyčinio bankroto požymių plėtojimas, tačiau jų įrodymas iki šiol išlieka sudėtingu. Teigiamai kreditorių interesų gynimo atžvilgiu vertintinas tyčinio bankroto prezumpcijų įtvirtinimas ĮBĮ, tokiu būdu įrodinėjimo našta perkeliama atsakingiems asmenims, ketinantiems paneigti šią prezumpciją.

7. Tam tikrais atvejais taikos sutarties sudarymas bankroto procese kreditorių interesus gali apginti labiau nei bankroto procedūrų vykdymas. Teismas, tvirtindamas taikos sutartį turėtų itin atidžiai išnagrinėti jos sąlygas ir įvertinti ar jos nepažeidžia kreditorių interesų. Siekiant teisinio apibrėžtumo, taikos sutarties vykdymo tvarką vertėtų įtvirtinti ir ĮBĮ.

8. Teismų praktika patvirtina, kad supaprastinto bankroto proceso metu kreditorių teisės yra apribojamos. Atitinkamai, apribojamos ir galimybės kreditoriams ginti savo interesus. Tačiau kreditoriai savo interesus gali ginti išnaudodami ĮBĮ byloje dalyvaujantiems asmenims numatytas teises, bei reiškiant ieškinį įmonės vadovui ir kitiems pagal kompetenciją atsakingiems asmenims dėl to, kad šie laiku nesikreipė dėl bankroto bylos iškėlimo.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

- 1) Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.
- 2) Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo 21 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2014, nr. 2014-04325.
- 3) Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 85-4126.
- 4) Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 31-1010.
- 5) Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 4, 5, 8, 9, 10, 11, 23, 33 ir 36 straipsnių pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2015, Nr. 2015-17031.
- 6) Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13(1), 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo priedu įstatymas. *Valstybės žinios*, 2008, nr. 65-2456.

Specialioji literatūra:

- 1) BIVAINIS J. *Įmonių bankroto teisinis reglamentavimas. Teisės problemos*. 1998, Nr. 3-4, p. 65. Iš: KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS R.; VELIČKA R., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga: vadovėlis*. Vilnius, 2004.
- 2) KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS R.; VELIČKA R., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2009.
- 3) KAVALNĖ, S.; NORKUS, R. *Bankroto teisė. Antroji knyga: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2009-2011.
- 4) MIKELĖNAS, V. *Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas*. Vilnius: Justitia, 2003. P. 111.
- 5) AMBRASIENĖ D., CIRTAUTIENĖ S. Specialūs kreditorių interesų gynimo būdai sutartiniuose santykiuose. *Jurisprudencija*, 2003 m., Nr. 37 (29), p. 57.
- 6) DIDŽIULIS, L. Bendrovės vadovų civilinė atsakomybė kreditoriams. *Teisės mokslo ir praktikos žurnalas Justitia*, 2008 m., Nr. 3 (69), p. 55.
- 7) MIKUCKIENĖ, V. Bankroto proceso samprata. *Jurisprudencija*. 2008 m., Nr. 7 (109), p. 31.
- 8) MIKUCKIENĖ, V. Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese. *Jurisprudencija*. 2007 m., Nr. 5 (95), p. 61.
- 9) NORKUS, R. Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai. *Jurisprudencija*. 2004 m., t. 57 (49).

- 10) SMALIUKAS K. Kreditorių interesų apsaugos priemonės bankroto atveju. *Juristas*. 2007/10 (49).
- 11) SPAIČIENĖ J. Paprastojo ir piktybinio bankroto teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje 1928 – 1940 metais. *Jurisprudencija*, 2006 m., Nr. 11 (89), p. 87.
- 12) VĖLYVIS S., VIŠINSKIS V., STAUSKIENĖ E. Pagrindinės teismo sprendimų vykdymo taisyklės romėnų teisėje. *Jurisprudencija*, 2007 m., Nr. 2 (92), p. 10.
- 13) ШЕРШЕНЕВИЧ Г.Ф. *Курс торгового права. Т. IV: Торговый процесс. Конкурсный процесс.* Г. Москва. М.: "Статут", 2003. - 550 с. (Классика российской цивилистики.)
- 14) ТЕЛЮКИНА, М.В. *Основы конкурсного права.* М.: Волтерс Клувер, 2004.
- 15) КАРЕЛИНА С.А. *Механизм правового регулирования отношений несостоятельности.* ВолтерсКлувер, 2008.

Teismų praktika:

- 1) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos kasacinį skundą, bylos Nr. 3K-3-354-969/2015, kat. 40.2; 94.2.1; 126.5.
- 2) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje R. B. v. BUAB „Eudanas“, bylos Nr. 3K-3-261/2011.
- 3) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinė sesija. 2011 m. gruodžio 21 d. nutarimas civilinėje byloje AB DNB bankas v. A. J., S. J., bylos Nr. 3K-P-537/2011.
- 4) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje D. B. K. v. UAB „Amžiaus projektas“, BUAB „Milnesta“, bylos Nr. 3K-3-617-611/2015, kategorijos: 2.5.1.6.1; 2.5.7; 2.5.8.4; 2.3.4.5.4; 3.2.4.11 (S).
- 5) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gegužės 10 d. nutartis, civilinėje byloje pagal ieškovės S. D., atstovaujamos atstovės pagal įstatymą D. D., kasacinį skundą, bylos Nr. 3K-3-155/2013, kat. 34.5; 35.6.1; 99.1.1; 99.7(S).
- 6) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinė sesija. 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas, priimtas civilinėje byloje Nr. 3K-P-311/2012.
- 7) Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje AB „Alytaus tekstilė“ v. AB „Rytų skirstomieji tinklai“, bylos Nr. 3K-3-485/2010.

- 8) Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Vikata ir Ko“ v. UAB „Daisruna ir Ko“, bylos Nr. 3K-3-361/2009.
- 9) Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2014 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vaidora“ v. UAB „Mabilta“, UAB Sveikatos centras „Sanvita“, UAB „Vilniaus bakalėja“ ir A. K., bylos Nr. 3K-3-429/2014.
- 10) Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2015 m. balandžio 23 d. nutartis, civilinėje byloje UAB „Medicinos bankas“ v. BUAB „Serneta“, bylos Nr. 3K-3-245-219/2015.
- 11) Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje A. I. v. Nordea bankFinland PLC, bylos Nr. 3K-3-254/2014.
- 12) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegija. 2005 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje AB bankas „NORD/LB Lietuva“ v. UAB „Versluva“, civilinės bylos Nr. 3K-3-640/2005.
- 13) Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2009 m. liepos 28 d. nutartis civilinėje byloje dėl bankroto administratoriaus UAB „Audersima“ prašymo pripažinti įmonę bankrutavusia ir likviduotina dėl bankroto, civilinės bylos Nr. 3K-3-249/2009.
- 14) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje pagal trečiojo asmens valstybinės įmonės „Indėlių ir investicijų draudimas“ kasacinį skundą, bylos Nr. 3K-3-106/2014 (S), kat. 126.5; 113.6.1.3; 119.4.
- 15) Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 22 d. nutartis pagal suinteresuoto asmens J. L. kasacinį skundą, bylos Nr. 3K-3-236-686/2015, kat. 126.8(S).
- 16) Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Kelio transportas“ v. UAB „Kelias, bylos Nr. 2A-591/2014.
- 17) Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje L. J., BUAB „Langvesta“ v. E.E., A. P., A. K., bylos Nr. 2A-574/2014.
- 18) Lietuvos apeliacinis teismas. 2013 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Maršalo salų respublikoje (Madžūre) registruotas juridinis asmuo ParagonInternational S. A. v. AB „Swedbank, bylos Nr. 2-1545/2013.
- 19) Lietuvos apeliacinis teismas. 2011 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Bildunga“, UAB „Buitmena“, BUAB „Ventelektra“ v. „BUAB Pramogų era“, bylos Nr. 2-2395/2011.
- 20) Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje dėl pareiškėjų Š. Č. ir R. Č. pateikto atskirojo skundo, bylos Nr. 2-1434/2014.
- 21) Lietuvos apeliacinis teismas. 2006 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje pagal likviduojamos dėl bankroto AB „Sunonis“ administratoriaus UAB „Versluva“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-576/2006, kat. 126.3 (S).

- 22) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Knituja“ administratorius Giedrius Pavilionis v. UAB „Darija“, UAB „Pašėšupis“, D. K. ir K. A., bylos Nr. 2A-47/2007, kat. 21.4.1.1; 24.2; 24.4.
- 23) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje pagal UAB „Kelias“ apeliacinį skundą, bylos Nr. 2A-591/2014.
- 24) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje pagal BUAB „Žaliosios aukštumos“ bankroto administratoriaus UAB „Apertus“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-353/2013, kat. 126.8.
- 25) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus BUAB „Baltikums draudimas“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-539/2012, kat. 126.5.
- 26) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje pagal BUAB „Rivonda“ apeliacinį skundą dėl žalos atlyginimo, bylos Nr. e2A-621-178/2015, kat. 2.2.2.7; 2.5.10.2.4.1.
- 27) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje R. B. apeliacinį skundą, bylos Nr. 2A-521-178/2015, kat. 27.7; 44.2.4.1.
- 28) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje pagal BUAB „Alsimora“ bankroto administratoriaus atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1362/2013, kat. 126.5.
- 29) Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. gegužės 07 d. nutartis civilinėje byloje pareiškėjo M. A. atskirąjį skundą, bylos Nr. E2-919-186/2015.
- 30) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus UAB „ElisElectric“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1001-196/2015, kat. 126.5; 126.8; 116.11.
- 31) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus UAB „UNIKORT“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-847-196/2015, kat. 126.5.
- 32) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje, pagal kreditorių A. Š., V. R., R. R., T. P., E. G. ir M. P. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-803-196/2015, kat. 126.5.
- 33) Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje pagal apelianto R. T. atskirąjį skundą, bylos Nr. e2-777-241/2015, kat. 106.3., 126., 126.2., 126.3., 126.5., 126.8.
- 34) Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus J. G. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-697/2014, kat. 126.3.

- 35) Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje pagal apelianto R. T. atskirąjį skundą, bylos Nr. e2-777-241/2015, kat. 106.3., 126., 126.2., 126.3., 126.5., 126.8.
- 36) Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje pagal bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „OLYMP Invest“ bankroto administratoriaus atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1687/2014, kat. 126., 126.2., 126.3., 126.8.
- 37) Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. lapkričio 06 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus akcinės bendrovės „Krekenavos agrofirma“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1990/2014, kat. 7., 7.5., 126., 126.1., 127., 127.5.
- 38) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje pagal uždarnosios akcinės bendrovės LAZIJA atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-691/2014, kat. 95.6; 126.8.
- 39) Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo žemės ūkio bendrovės „Kraštovaizdis“ atskirąjį skundą, bylos Nr. e2-449-464/2015, kat. 110.1.
- 40) Lietuvos apeliacinis teismas. 2013 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje pagal J. D. tikrosios ūkinės bendrijos atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-2508/2013, kat. 110.1; 110.4; 122.4; 126.8.
- 41) Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje e2-1350-117/2015 pagal atsakovo RELVIT LTD ir uždarnosios akcinės bendrovės „Vilniaus prekyba“, trečiųjų asmenų I. S., M. B. atskiruosius skundus, bylos Nr. e2-1350-117/2015, kat. 110.1.
- 42) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo uždarnosios akcinės bendrovės „GSP Logistika“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-195/2010, kat. 110.1.
- 43) Lietuvos apeliacinis teismas. 2013 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje pagal J. D. tikrosios ūkinės bendrijos atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-2508/2013, kat. 110.1; 110.4; 122.4; 126.8.
- 44) Lietuvos apeliacinis teismas. 2016 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje pagal suinteresuoto asmens valstybinės įmonės „Indėlių ir investicijų draudimas“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-496-381/2016, kat. 3.3.1.12.
- 45) Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo (kreditoriaus) Valstybės įmonės Turto bankas atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1515-117/2015, kat. 3.4.2.8.
- 46) Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje trečiojo asmens A. P. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1593-943/2015, kat. 126. 126.8.

- 47) Lietuvos apeliacinis teismas. 2015 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje pagal bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Erdenas I“ akcininkės I. Š. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1583-943/2015, kat. 126.; 126.8.
- 48) Lietuvos apeliacinis teismas. 2012 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje pagal trečiojo asmens uždarnosios akcinės bendrovės „Skirnuva“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-641/2012, kat. 126.8.
- 49) Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje pagal ieškovės S. B. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-141/2009, kat. 126.4.
- 50) Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo T. D. S. atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-155/2014, kat. 126.4.
- 51) Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo uždarnosios akcinės bendrovės „Emilė“ atskirąjį skundą, bylos Nr. 2-1459/2014, kat. 126.4.
- 52) Lietuvos apeliacinis teismas. 2016 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje J. K., UAB „Virtualios valiutos“, Ž. S. atskiruosius skundus, bylos Nr. 2-775-370/2016, kat. 3.4.2.4.
- 53) Šiaulių apygardos teismas. 2015 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Medicinos bankas“ v. J. L., M. L., ir V.L., bylos Nr. e2A-593-372/2015.
- 54) Kauno apygardos teismas. 2015 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Eurodita“ administratorė E. G. v. UAB „Bermanta“, UAB „4DEBT“, VĮ Turto bankas, bylos Nr. B2-2534-259/2015.
- 55) Vilniaus apygardos teismas. 2015 m. kovo 19 d. sprendimas civilinėje byloje BUAB „Intertrust“ v. V. N., bylos Nr. 2A-453-823/2015.
- 56) Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Kooperatinė bendrovė „Jonas ir sūnus“ v. VĮ „Turto bankas“, K. Š., bylos Nr. 2A-223-124/2013, kat. 43;44.5.2.2.
- 57) Klaipėdos apygardos teismas. 2014 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „BalticSteelGroup“ v. UAB „Ajeras“, UAB „Šilo statyba“, bylos Nr. 2-1072-459/2015.
- 58) Šiaulių apygardos teismas. 2014 m. liepos 10 d. nutartis dėl BUAB „Ropokalnis“ bankroto pripažinimo tyčiniu, bylos Nr. B2-801-124/2014, kat. 126, 126.8.
- 59) Kauno apygardos teismas. 2015 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo V. K. apeliacinį skundą, bylos Nr. e2A-1375-658/2015, kat. 24.1; 24.3 (S).
- 60) Vilniaus apygardos teismas. 2016 m. sausio 20 d. sprendimas civilinėje byloje pagal ieškovo BUAB „Radiolinija“ ieškinį atsakovui A. V. dėl žalos atlyginimo, bylos Nr. 2-2137-619/2016, kat. 44.5.2; 116.1(S).
- 61) Klaipėdos apygardos teismas. 2014 m. liepos 18 d. sprendimas civilinėje byloje, UAB „Kononeko ir Ko“ v. A. D., bylos Nr. 2-746-112/2014, kat. 112.

62) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2001 gruodžio mėn. 21 d. nutarimas Nr. 33, „*Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose*“, Teismų praktika, Nr. 16.

63) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl actio Pauliana, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga. Teismų praktika, 2008, Nr. 29.

64) Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bylų iškelimo teisinės pasekmės reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos teismų praktikoje apžvalga. Prieiga per internetą: <http://www.lat.lt/lt/teismu-praktika/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos.html>

65) Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procedūrų pradžia reglamentuojančių teisės normų taikymo Lietuvos teismų praktikoje apžvalga. Prieiga per internetą: <http://www.lat.lt/lt/teismu-praktika/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos.html>

Kita praktinė medžiaga:

1) Bankroto ir restruktūrizavimo procesų eiga už laikotarpį 1993 - 2015-11-30, Prieiga per internetą: <http://www.bankrotodep.lt/paslaugos/duomenys-ir-analize/>

2) Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos Ūkio ministerija Vidaus ministerija, „Tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalga“, (2010), P. 4.

SANTRAUKA

Didėjantis bankroto procesų skaičius atskleidžia ne tik ekonominę įmonių būklę, tačiau tuo pačiu suponuoja ir būtinybę kuo efektyviau apginti bankrutuojančios įmonės kreditorių teises ir interesus. Pagal Lietuvos teismų praktiką, vienas iš pagrindinių ir kertinių bankroto proceso tikslų yra užtikrinti, kad būtų patenkinti visų kreditorių reikalavimai. Šis bankroto proceso tikslas sutampa ir su kreditorių pagrindiniu tikslu – kuo maksimaliau patenkinti savo reikalavimus. Kadangi bankroto procesas užtrunka gan ilgą laiką, šiuo laikotarpiu itin svarbu užtikrinti visų kreditorių teises bei interesus bei imtis priemonių šių interesų gynimui. Šio darbo tikslas yra išnagrinėti kreditorių interesų gynybos būdus pagal Lietuvos teismų praktiką, atskleisti šių gynybos būdų ypatumus bei problematiką.

Darbe yra nagrinėjama bankroto ir kreditorių interesų raida atitinkamais laikotarpiais, jų reikšmė dabartiniam teisiniam reglamentavimui. Taipogi, remiantis Lietuvos teismų praktika pateikiama specialiųjų kreditorių interesų gynybos būdų – *actio Pauliana* ir netiesioginio ieškinio institutų samprata, jų taikymo sąlygos ir ypatumai. Analizuojamas teismo ir bankroto administratoriaus vaidmuo kreditorių interesų gynime, analizuojama kreditorių procesinio statuso nustatymo svarba, pateikiami kiti kreditorių teisių ir interesų gynybos būdai – laikinųjų apsaugos priemonių taikymas, taikos sutarties sudarymo galimybė, nagrinėjamas tyčinis ir supaprastintas bankrotas bei kreditorių teisių ir interesų apsauga jų metu.

Išnagrinėjus minėtus kreditorių interesų gynybos būdus, darbo pabaigoje yra pateikiamos autorės išvados ir siūlymai.

SUMMARY

Defence of Interests of Creditors in Company Bankruptcy Procedure under the Lithuanian Court Jurisprudence

A growing number of bankruptcy proceedings shows not only economic condition of enterprises, but also creates the actual need to ensure as effective protection of the rights and interests of creditors as possible. According to the case law of the Lithuanian courts, one of the main goals of bankruptcy proceedings is to make sure that claims of all creditors are satisfied. The creditors have the same goal, i.e. to achieve maximum satisfaction of their claims. Bankruptcy proceedings are rather lengthy, thus during this period, it is particularly important to safeguard rights and interests of all creditors and to take measures to protect these interests. The aim of the thesis is to analyze ways of protecting creditor interests in accordance with the case law of the Lithuanian courts, to reveal the specific characteristics of such ways of protection and problems in the field.

The thesis analyzes the development of bankruptcy and creditor interests over different periods of time, and their effects on the existing legal regulation. It also covers the concept of special methods of protection of creditor interests: *actio Pauliana* and oblique action in accordance with the case law of the Lithuanian courts, discusses terms and specifics of applying these remedies. The thesis, furthermore, analyzes the role of a court and receiver in bankruptcy in the protection of interests of the creditors, the importance of establishing procedural status of creditors, briefly discusses other ways of protecting rights and interests of the creditors such as provisional safeguard measures and insolvency plans, covers fraudulent bankruptcy and simplified proceedings as well as protection of rights and interests of the creditors in such proceedings.

The analysis of the above ways of protecting creditor interests is completed with conclusions and recommendations of the author.